

I vilket segment uppstår kreditförluster? – En studie av bankers årsredovisningar

In what segment are credit losses incurred? – A study of the bank's annual statements

**Författare: Ulrika Larsson
Författare: Emilia Lindhe Vithal**

**Handledare: Eva Johansson
Examinator: Hossein Pashang**

**Kandidatuppsats i företagsekonomi 15 hp
Institutionen för ekonomi och informatik
Högskolan Väst
Höstterminen 2009**

Förord

Med detta förord vill vi ta tillfället i akt och tacka de personer som gjort det möjligt för oss att skriva denna uppsats.

Ett särskilt tack vill vi rikta till vår handledare Eva Johansson, Högskolan Väst, för de råd och snabba svar vi fått under denna studie.

Vi vill också tacka våra familjer som möjliggjort det för oss att skriva denna uppsats och stått ut med oss under denna period.

Trollhättan den 15 januari 2009

Ulrika Larsson

Emilia Lindhe Vital

Sammanfattning

**Examensarbete i företagsekonomi, Högskolan Väst
Inriktning Redovisning, Kandidatuppsats, HT 2009**

Författare: Ulrika Larsson och Emilia Lindhe Vithal

Handledare: Eva Johansson

Titel: I vilket segment uppstår kreditförluster? – En studie av bankers årsredovisningar

Bakgrund och problem: Bankerna har en viktig roll i samhället genom att vara ett system för hantering av sparande, finansiering, betalningsförmedling och riskhantering. Under 2008 startade en global finanskris. EU – kommissionen har som en reaktion på den pågående finanskrisen lagt fram ett förslag som innebär en förändring av bankernas kapitalkrav. Enligt förslaget skall kapitalkravet på den andel av bostadens värde som överstiger 40 procent höjas kraftigt. Med detta som utgångspunkt såg vi ett intresse i att undersöka vilket segment som orsakar bankernas kreditförluster.

Syfte: Studien syftar till att undersöka i vilket kundsegment och hur bankernas kreditförluster kan identifieras utifrån årsredovisningarna under den pågående finanskrisen.

Avgränsningar: Denna studie omfattar enbart bankerna; Handelsbanken, Swedbank, Nordea, SEB, Skandia banken, Länsförsäkringar Bank och Ica banken. De år som studeras är 2006 till 2008.

Metod: Denna studie är av hermeneutisk karaktär, där vi studerar och tolkar bankernas årsredovisningar för att få en helhetsförståelse för bankernas sätt att redovisa information om kreditförluster till intressenterna.

Resultat och slutsatser: Analysen visar att bankerna tonar ner negativ information om banken och dess resultat. Bankernas redovisning till intressenterna ändrar fokus beroende på faktorer i omvärlden. Informationen av var kreditförlusterna uppstår är bristfällig, vilket medför att intressenterna inte får information som uppfyller de kvalitativa egenskaper som bankerna bör redovisa. Utöver detta gör vi bedömningen att det troligtvis inte är kundsegmentet hushåll som orsakar bankernas osäkra fordringar. Detta medför att EU - kommissionens förslag kommer att slå mot fel kundsegment samt inte reglerar bankernas kreditbedömningar på ett effektivt sätt.

Förslag till fortsatt forskning: Vårt förslag till fortsatt forskning är att genomföra en studie under en längre tids period för att se om det finns ett system i bankernas sätt att redovisa kreditförluster. Det hade även varit intressant att genomföra en liknande studie med djupintervjuer eller observation som forskningsmetod för att få mer detaljerad information. Ett annat förslag är att undersöka hur finanskrisen utvecklas och om kreditförlusterna fortsätter att öka i de geografiska segment som vi har sett under denna studie.

Abstract

**Degree in Business Administration, University West
With focus – Accounting, Bachelor Thesis, autumn 2009**

Author: Ulrika Larsson and Emilia Lindhe Vithal

Supervisor: Eva Johansson

Title: In what segment are credit losses incurred? – A study of the bank's annual statements

Background: Banks have an important role today; they are systems for saving, financing, transactions, payment and risk management. The financial crisis had just begun during 2008. As a response to the ongoing financial crisis the EU Commission has put forward a proposal which leads to a change in the bank's capital requirement. According to the proposal the capital requirement will be raised significantly on the part of the property value that exceeds 40 percent. On this basis, we found an interest in examining what segments that causes the bank's loan losses.

Objective: This study aims to investigate which customer segments and how the banks' loan losses can be identified based on the financial statements during the current financial crisis.

Delimitations: This study includes only, Handelsbanken, Swedbank, Nordea, SEB, Skandia Bank, Länsförsäkringar Bank and Ica Banken. The years studied from 2006 to 2008.

Method: This study is the hermeneutic nature, where we study and interpreted the banks' annual financial statements to obtain a complete understanding of how the banks disclose information about loan losses towards stakeholders.

Results and Conclusions: The analysis shows that banks have the tendency to tone down negative information about themselves and their results. Depending on the outside world factors the accounting towards stakeholders changes focus. The information regarding credit loss incurred is defective, so that the banks do not show all the information properly towards stakeholders. In addition to this, we considered that there probably are no segments of households that are causing the banks bad debts. This means that the EU – the Commission's proposals will be applied incorrectly based on the wrong customer and furthermore nor will this regulate the banks' credit ratings in an efficient manner.

Proposal for further research: Our proposal for continued research is to conduct a study over a longer duration of time to see if there is a system in which banks account for loan losses. It would also be interesting to conduct a similar study including in depth interviews and observation as a research method to obtain more detailed information. Another proposal is to examine how the financial crisis has developed, and if losses continue to increase in the geographical segments as we have witnesses in this study.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Bakgrundsbeskrivning	1
1.1.1 Historiska bankkriser.....	1
1.2 Problemdiskussion.....	2
1.3 Problemformulering	4
1.4 Syfte	5
1.5 Studiens bidrag	5
1.6 Avgränsningar	5
1.7 Studiens disposition.....	5
2. Metod	7
2.1 Val av metod	7
2.2 Gransknings metod.....	8
2.3 Studiens genomförande	9
2.4 Undersökningens kvalitet	9
2.4.1 Validitet	9
3. Referensram.....	10
3.1 Det finansiella systemet.....	10
3.2 Risker.....	11
3.2.1 Kreditrisker.....	11
3.3 Redovisningens utformning och roll.....	12
3.3.1 Årsredovisningsroll för intressenterna	12
3.4 Intressenternas informationsbehov.....	14
3.4.1 Relevans	15
3.4.2 Tillförlitlighet och validitet.....	15
3.4.3 Jämförbarhet	15
3.4.4 Försiktighetsprincipen.....	16
3.5 Risk i kundsegment och kreditgivning	16
3.6 Kreditförluster i bank	17
4. Empiri.....	19
4.1 Presentation av bankerna	19
4.1.1 Swedbank	19
4.1.2 SEB.....	19
4.1.3 Handelsbanken	19
4.1.4 Nordea.....	20
4.1.5 Länsförsäkringar Bank.....	20
4.1.6 Skandiabanken	20
4.1.7 ICA.....	20
4.2 Bankernas redovisningsinformation i årsredovisningarna.....	20
4.2.1 Kreditförlustnivå.....	21
4.2.2 Kreditriskexponering i olika geografiska segment.....	21
4.2.3 Kreditriskexponering till olika kundsegment.....	23
4.2.4 Osäkra fordringar	25
4.2.5 Osäkra fordringar i olika geografiska segment.....	26
4.2.6 Osäkra fodringar i olika kundsegment	28
4.2.7 Bolån till hushåll.....	29
4.2.8 Belåningsgrad	30

4.2.9 VD: ns ord.....	31
5. Analys	33
5.1 Geografiska segment	33
5.2 Kundsegment	34
5.3 Hur redovisas informationen till intressenterna?.....	35
6. Slutsatser och slutdiskussion	36
6.1 I vilket kundsegment uppstår och hur redovisas bankernas kreditförluster i årsredovisningarna under finanskrisen 2008?.....	36
6.2 Är kreditförlusterna hänförliga till bolånemarknaden?	37
6.3 Förslag till fortsatta studier	37
7. Källförteckning.....	38

Tabellförteckning

Tabell 1: Kreditförluster.....	21
Tabell 2: Kreditriskexponering 2006 i geografiska segment.....	22
Tabell 3: Kreditriskexponering 2007 i geografiska segment.....	22
Tabell 4: Kreditriskexponering 2008 i geografiska segment.....	23
Tabell 5: Kreditriskexponering 2006 i olika kundsegment.....	24
Tabell 6: Kreditriskexponering 2007 i olika kundsegment.....	24
Tabell 7: Kreditriskexponering 2008 i olika kundsegment.....	25
Tabell 8: Osäkra fordringar i procent	26
Tabell 9: Osäkra fordringar 2006 i geografiska segment.....	26
Tabell 10: Osäkra fordringar 2007 i geografiska segment	27
Tabell 11: Osäkra fordringar 2008 i geografiska segment	27
Tabell 12: Osäkra fordringar 2006 i olika kundsegment	28
Tabell 13: Osäkra fordringar 2007 i olika kundsegment	29
Tabell 14: Osäkra fordringar 2008 i olika kundsegment	29
Tabell 15: Bolån till hushåll i geografiskt segment.....	30
Tabell 16: Belåningsgrad mot privatkunder & små/medelstora ftg	30

Figurförteckning

Figur 1: Kreditförlusternas uppkomst	8
--	---

1. Inledning

Detta första kapitel inleds med en bakgrundsbeskrivning och problemdiskussion angående studiens ämnesområde. Den diskussionen ligger till grund för studiens problemformulering och syfte, därefter presenteras en disposition för studiens fortsatta framställning.

1.1 Bakgrundsbeskrivning

1.1.1 Historiska bankkriser

Bankkriser har uppstått med viss regelbundenhet och är inte något nytt fenomen vare sig i Sverige eller omvärlden. 1870-talets järnvägs kris, 1920-talets deflationskris och 1990-talets fastighetskris är några. På den finansiella marknaden tycks nya innovationer skapat oro och haft en destabiliserande effekt.

Under 1870-talet var obligationsförvärv till stora näringslivsprojekt en ny företeelse, som utvidgade bankernas verksamhetsområde. Järnvägsbyggnationen finansierades till stor del genom utgivning av obligationer. Obligationer som drabbades av kraftiga kursfall, ibland halverades värdet, när konjunkturen vände nedåt. När järnvägarna inte klarade av att betala räntorna på obligationslånen spreds problemen till kreditinstitutionerna.

Tidigare fick banker i Sverige inte äga aktier, men i den nya banklagen som kom 1912 tilläts banker äga aktier i en mindre omfattning. Denna avreglering kom att leda till att bankerna kraftigt höjde risknivån. Under första världskriget var det en kraftig inflation och stor penningmängd, till följd av överskottet i den svenska bytesbalansen. Bankernas kreditprövning var undermålig och tillsammans med lågkonjunkturen efter kriget och deflationen följde kraftiga kursfall på aktiemarknaden. I denna kris, som kom att kallas deflationskrisen, fanns en överhettning på bostads- och fastighetsmarknaden, men denna spekulation på fastighetsmarknaden kom att överskuggas av det enorma fall på aktiemarknaden som följde.¹

Fastighetskrisen kom istället 1990-talets kris att kallas. Brist på arbetskraft och hög inflation ledde till att den svenska ekonomin under slutet av 1980-talet var mycket överhettad. Finanspolitiska åtstrammingsåtgärder misslyckades med att bryta inflationen och som ett resultat av detta steg räntorna kraftigt.² Den höga inflationen hade sin bakgrund i löneökningen som skedde under 1970-talet. Därtill förändrades skatteskalen radikalt i början av 70-talet. Skatterna höjdes kraftigt på arbetsinkomster. Efter oljeprishöjningen 1973 steg lönerna i Sverige avsevärt. Exportföretagen tappade marknadsandelar och tvingades rationalisera kraftigt. Under mitten av 80-talet slopades utlåningsregleringen som varit strängt reglerad tidigare och det uppdämda behovet skapade en stor kreditefterfrågan. Sverige devalverade ett flertal gånger under 70- och början av 80-talet, men underskottet i bytesbalansen kvarstod.³ 1991 genomfördes en stor skattereform, i form av mindre generösa ränteavdrag för hushållen. Höjningen av realräntan tillsammans med den höga räntan och massarbetslösheten under 90-talet bidrog till att många hushåll kom på obestånd med räntor

¹ Lindgren, Håkan m.fl. Bankkrisen Rapporten Bankkriskommittén s. 11-16

² Eklund, Klas Vår ekonomi (1993) s. 427-435

³ Sandberg Nils-Eric m.fl. Vad kan vi lära av kraschen? s. 16-18

och amorteringar. Eftersom fastigheterna var överbelånade drabbades bankerna av omfattade kreditförluster.⁴

1.1.2 Bakgrunden till bankkrisen 2008

Under 2008 startade en global finanskris, vilken främst hade sitt ursprung i USA. Företagen gjorde stora vinster under högkonjunkturen i början av 2000-talet. Genom att låna ut dessa vinster kunde kreditgivare öka ränteintäkterna än mer. Bostadspriserna hade under flera år stigit mycket kraftigt och bostadsmarknaden ansågs stabil. Låntagare med lägre inkomster erbjöds till en början mycket fördelaktiga lån, så kallade subprimelån. När högkonjunkturen mattades av började många av dessa låntagare att få svårt att betala räntor och amorteringar. Bostadspriserna sjönk och många tvingades sälja sina bostäder till lägre pris än inköpspriset. Banker och bolåneinstitut drabbades till följd av detta av stora kreditförluster. USA:s centralbank tvingades gå in och rädda flera stora bolåneinstitut och banker. Dyrare lån gav lägre vinster, minskade investeringarna samt ledde till lägre konsumtion och sysselsättning. Detta i sin tur leder till att den negativa spiralen sprids till aktie- och börsmarknaden. Finanskrisen sprids till omvärlden genom att bolåneinstituten sålt fordringar på subprimelånen till banker världen över.⁵

Detta gick till så att fordringarna paketerades samman med andra lån med olika risker till så kallade strukturerade kreditprodukter. Genom att investera i en hög risk portfölj var möjligheten till hög avkastning större men samtidigt var risken större. Omvänt gäller förhållandet avseende en portfölj med låg risk. Fördelen med att packa samman fordringar på detta sätt är att placerarna kan välja risknivå. Nackdelarna med att packa samman fordringar är att de underliggande tillgångarna är av olika slag och att det är svårt, tidskrävande och dyrt att bedöma kreditriskerna. En annan nackdel är att det är svårt att prissätta skraddarsydda produkter. Ratinginstitutet kom att spela en viktig roll när det gällde de strukturerade kreditprodukterna.⁶

När huspriserna föll och låntagarna inte kunde betala blev de obligationer som var säkerhet för bolånen värdelösa. Världen över tvingades banker, investeringsbanker och pensionsfonder nedskryta värdet på dessa obligationer.⁷ Eftersom placerarna hade förlitat sig på ratinginstitutets riskbedömningar uppstod en osäkerhet var kreditförlusterna skulle dyka upp och värdet av de strukturerade kreditprodukterna. Osäkerheten ledde till att finansinstitut och banker inte ville låna ut pengar till varandra. Kostnaden för att låna pengar sinsemellan bankerna steg, vilket i sin tur gjorde att marknadsräntorna steg.⁸ Bankerna drabbades av stora likviditetsproblem. Flera av bankerna tvingades i konkurs, blev uppköpta av staten eller andra banker.⁹

1.2 Problemdiskussion

Bankerna har en viktig roll i samhället genom att vara ett system för hantering av sparande, finansiering, betalningsförmedling och riskhantering. Genom att kanalisera samhällets sparande till konsumtion och investeringar, kan hushållens behov av att fördela ut konsumtionen över olika faser i livet tillgodoseas. På motsvarande sätt kan investeringsbehov

⁴ Eklund, Klas Vår ekonomi (1993) s. 439-440

⁵ Rosén, Hans Så funkar finanskrisen, www.dn.se

⁶ Nyberg, Lars Oron på de finansiella marknaderna, www.riksbank.se

⁷ Almgren, Jan Häng med i finanskrisens alla svängar, www.e24.se

⁸ Wickman – Parak, Barbro Finanskrisen ur centralbanksperspektiv, www.riksbank.se

⁹ Finanskrisen for dummies, www.e24.se

som företag har finansieras. Utlåning i Sverige sker främst genom olika bostadsinstitut. Av deras utlåning är den största delen till lån av bostadsrätter och villor. Vid utlåning till fastigheter används oftast pantbrev i fastigheten som säkerhet för lånet. Normalt sker i Sverige enligt rekommendation, utlåning genom att 70-80 procent av fastighetens marknadsvärde belånas i form av bottenlån. Lån utöver bottenlån kan också erbjudas och kallas då topplån.¹⁰

Som en reaktion på den pågående bankkrisen, har EU kommissionen lagt fram ett förslag som skall behandlas i höst. EU-kommissionens förslag innebär att nationella val i samband med bankernas kapitalkrav förändras. Enligt förslaget skall kapitalkravet för bankerna på den andel av bostadens värde som överstiger 40 procent höjas kraftigt. I detta skede omfattar förslaget som är på remiss, de banker som beräknar sin kapitaltäckning med hjälp av schablonmetoden.¹¹ Schablonmetoden innebär att banken använder extern information och mäter kreditrisken på ett standardiserat sätt.¹² Eftersom det främst är de små bolåneinstituten som använder denna metod är det de som i första hand drabbas om förslaget genomförs.¹³ Efter godkännande av Finansinspektionen kan banker utforma egna metoder för att beräkna risker. Eftersom detta är mycket kostsamt, är det endast de större bolåneinstituten som har denna möjlighet. Denna metod kallas IRK-metoden och berörs i dagsläget inte av EU-kommissionens förslag.¹⁴

Varje land har hittills självständigt bestämt hur stor del av bostadens värde som bankerna får låna ut till bottenlånsränta. Utlåning enligt schablonmetoden i Sverige idag får riskviktas till 35 procent upptill 75 procent av fastighetens värde mot säkerhet i bostadsfastigheten. I förslaget från EU skall enskilda länder inte bestämma nationella gränser utan gränsen skall ersättas med en enhetlig gräns på 40 procent. Om förslaget går igenom får således 35 procent riskviktas upp till 40 procent av fastighetens värde. Överskjutande del av fastighetens värde skall riskviktas till 75 procent.¹⁵

Om EU:s förslag genomförs kommer det leda till stora konsekvenser för samhället och bankerna. Då kapitalkravet höjs leder det till att det blir avsevärt dyrare för bankerna att ge lån på den del av bostadens värde som överstiger 40 procent. Detta kommer i sin tur att minska risken för överhettning på bostadsmarknaden. Risken för att enskilda hushåll får betalningssvårigheter när räntorna återigen vänder uppåt kommer att minska, då förslaget kommer att minska hushållens skuldsättning. Detta då bankerna måste kompensera sig när kapitaltäckningskraven höjs, genom att minska utlåningen eller höja marginalerna på bolånen till konsumenterna. Detta i sin tur riskerar att påverka andra sektorer i samhället, främst byggsektorn.¹⁶

¹⁰ Banker i Sverige, www.bankforeningen.se

¹¹ Eu-nytt, Senaste nytt om internationella regleringar, www.bankforeningen.se

¹² Svensson, Johannes Finansinspektionen, www.fi.se

¹³ Eu-nytt, Senaste nytt om internationella regleringar, www.bankforeningen.se

¹⁴ Svedbom, Anna Dyrare bolån med Eu-förslag, Dagens industri

¹⁵ Eu-nytt, Senaste nytt om internationella regleringar, www.bankforeningen.se

¹⁶ Svedbom, Anna Dyrare bolån med Eu-förslag, Dagens industri

Förslaget riskerar dock att snedvrیدا konkurrensen på bolånemarknaden då det i dagsläget endast är de banker och institut som använder schablonmetoden som berörs i detta läge. Små bolåneinstitut som idag använder schablonmetoden kommer troligtvis inte kunna kompensera sig för den förlust som de kommer att drabbas av. De har dessutom små möjligheter att byta till IRK-metoden eftersom övergången är mycket dyrbar.

Ett annat problem med förslaget är att när belåningsgraderna på bolån pressas nedåt riskerar människor med lägre andel eget sparad kapital att stängas ute från låne- och bostadsmarknaden. Detta gäller speciellt i storstadsregioner, främst unga, där en tredje del av låntagarna lånar mer än 80 procent av marknadsvärdet.

Till sist kommer lönsamheten för bankerna påverkas negativt. Ett visst eget kapital i förhållande till sin utlåning måste bankerna upprätthålla. Eftersom lönsamheten på eget kapital mäts genom avkastning, kommer lönsamheten att sjunka när bankerna skall öka det egna kapitalet.¹⁷

För att förtroendet och funktionen i systemet av en för samhället viktig aktör skall bibehållas, har Sveriges riksdag stiftat ramlagar som reglerar bankverksamheten. Finansinspektionen, som är den statliga myndighet som utövar tillsyn över banker och bolåneinstitut, utformar regler och föreskrifter som styr bankernas verksamhet. Finansinspektionen gör analyser och utser särskilda revisorer som granskar bankernas risker och ekonomiska ställning.¹⁸

I remissvaret till EU-kommissionen framhåller Finansinspektionen att det är skillnader emellan svensk bostadsmarknad gentemot andra EU-länders. Den svenska bostadsmarknaden har få spekulativa inslag och historiskt sett har bolån i Sverige inte orsakat bankerna stora kreditförluster. Sveriges välfärdssystem utgör även ett skydd mot risken att arbetslösa tvingas lämna sin bostad. Finansinspektionen anser därav att det inte är tillräckligt motiverat att reglera bolånemarknaden, med de konsekvenser det får för dess kundsegment.¹⁹

Företagens redovisning inriktas främst mot aktieägarna, då ersättningen till dem inte är kontraktsbunden. Dock bör syftet med redovisningen först och främst vara att förmedla information om verksamhetens ekonomi till dess intressenter. För att på bästa sätt tillfredsställa användarnas informationsbehov bör redovisningen vara anpassad efter intressenternas behov. Dock har verksamhetens olika intressenter skilda behov och behoven kan även variera inom samma intressentgrupp.²⁰ Bankens utlåning, kundsegment och kreditrisker är nyckelorden, hur stor är kreditförlusten och vilken grupp står för störst förlust?

1.3 Problemformulering

Utifrån ovanstående resonemang formuleras studiens frågeställning:

- I vilket kundsegment uppstår och hur redovisas bankernas kreditförluster i årsredovisningarna under finanskrisen 2008 samt är de hänförliga till bolånemarknaden?

¹⁷ Svedbom, Anna Dyrare bolån med Eu-förslag, Dagens industri

¹⁸ Banker i Sverige, www.bankforeningen.se

¹⁹ Svedbom, Anna Dyrare bolån med Eu-förslag, Dagens industri

²⁰ Smith, Dag Redovisningens språk s. 17

1.4 Syfte

Denna uppsats granskar bankernas årsredovisningar med fokus på att undersöka i vilket kundsegment och hur bankernas kreditförluster kan identifieras utifrån balans- och resultaträkningarna i den finanskris som pågår under studiens utförande. Syftet med studien är att identifiera likheter och skillnader mellan de olika bankernas sätt att redovisa kreditförluster såväl mellan åren som bankerna emellan samt se om de är hänförliga till bolånemarknaden.

1.5 Studiens bidrag

Denna uppsats vänder sig till personer som vill få en fördjupad inblick i hur bankerna redovisar kreditförluster i balans- och resultaträkningarna. Jämförelsen mellan bankerna och åren är det utmärkande för denna uppsats.

1.6 Avgränsningar

Vi har i denna studie avgränsat oss från att undersöka hur en kreditförlust redovisas i alla banker i Sverige och hur de har påverkats av finanskrisen 2008. Enbart Handelsbanken, Swedbank, Nordea, SEB, Skandiabanken, Länsförsäkringar Bank och Ica Banken undersöks i denna studie. I den mån bankerna har verksamhet utanför Sverige tas detta inte med i denna studie, då olikheter mellan ländernas marknader och bolagsformer är av alltför skiftande karaktär. Vi avgränsar oss också till att enbart undersöka åren 2006 till 2008. Detta med anledning av att dessa år är de enda som avser den finanskrisen som vi valt att undersöka.

1.7 Studiens disposition

Kapitel 1 Inledning

I det inledande kapitlet beskrivs ämnet och problembakgrunden diskuteras, vilka resulterar i en problemformulering och syftesbeskrivning. Studiens bidrag och avgränsningar presenteras dessutom i detta kapitel.

Kapitel 2 Metod

I kapitel 2 diskuteras valt tillvägagångssätt för att kunna erhålla svar på frågeställningen i problemformuleringen. Tanken bakom valet av bankerna presenteras i detta metodkapitel samt studiens praktiska tillvägagångssätt och vilken trovärdighet samt kvalitet som uppsatsen har utifrån vald metod.

Kapitel 3 Referensram

I kapitlet beskrivs att banker utsätts för risker och det argumenteras det för redovisningens roll att ge information till olika intressenter. Slutligen sker en diskussion om att olika kunder medför olika hög grad av risk.

Kapitel 4 Empiri

I detta kapitel presenteras bankernas sätt att redovisa kreditförluster i balans- och resultaträkningarna. Vi inleder detta kapitel med att ge en kortare presentation av varje utvald bank.

Kapitel 5 Analys

I kapitlet analyseras de resultat som vi fått fram under studien. I analysen presenteras helheten av bankernas årsredovisningar.

Kapitel 6 Slutsats och slutdiskussion

Detta avslutande kapitel knyter an till det inledande kapitlet. I detta kapitel kommer vi att besvara uppsatsens frågeställning i vilket kundsegment uppstår och hur redovisas bankernas kreditförluster i årsredovisningarna under finanskrisen 2008? Vi diskuterar även om kreditförlusterna är hänförliga till bolånemarknaden. Förslag på fortsatta studier i ämnet utifrån idéer och tankar under arbetets gång presenteras avslutningsvis.

2. Metod

I kapitlet diskuteras valt tillvägagångssätt för att kunna erhålla svar på frågeställningen i problemformuleringen. Tanken bakom valet av bankerna presenteras i detta metodkapitel samt studiens praktiska tillvägagångssätt och vilken trovärdighet samt kvalitet som uppsatsen har utifrån vald metod.

2.1 Val av metod

Vi har valt att genomföra denna studie med att jämföra bankernas årsredovisningar mellan åren 2006 - 2008. Detta genom att vi granskar bankernas årsredovisningar och undersöker om man kan tillhandahålla den information som vi söker samt om detta också kan leda till svaret på vår fråga - I vilket kundsegment uppstår och hur redovisas bankernas kreditförluster i årsredovisningarna under finanskrisen 2008 och är de hänförliga till bolånemarknaden? Orsaken till att vi valt att studera dessa år är att det pågår en finanskris just nu och vi finner det intressant att se hur bankernas rapporteringar skiljer sig mellan dessa utvalda år och bankens information kan urskiljas. Då företag och bankernas årsredovisningar är offentliga handlingar är det särskilt intressant att analysera dessa.

Denna studie är av hermeneutisk karaktär, vilket innebär att vi ingående studerar och tolkar en text för att få förståelse. Hermeneutik är en vetenskaplig tolkningslära som ursprungligen användes vid tolkning av bibeltexter på 1600-1700 talet. Idag menar man att man genom tolkning av mänskliga handlingar får samma förståelse för det skrivna språket.²¹ Man studerar helheten av en text för att således bryta ner delarna. På så vis kan vi genom att studera och tolka delarna i en textanalys få en förståelse för helheten.²² För en hermeneutiker finns inga formella arbetssätt, utan det är helheten, tolkningen och förståelsen som tar ny form och som räknas.²³

Innehållsanalys är en teknik som används vid undersökning av bland annat texter och innehållet av dessa. Texten som helhet och sammanhanget studeras vid en innehållsanalys. Detta kan även användas vid analys av tidskrifter. Att validiteten och reliabiliteten är god är viktig.²⁴ Vi har genom att studera årsredovisningarnas text och sammanhang skapat oss den bild banken vill förmedla och sedan tagit ut de siffror som är relevanta för denna studie och vår forskningsfråga.

Urvalet av banker har baserats på de fyra största bankerna i Sverige, Nordea, SEB, Handelsbanken, Swedbank och på de mindre utmanarna på marknaden såsom Länsförsäkringar bank, Ica banken och Skandia banken för att se om dessa påverkas och redovisar på liknande sätt som de stora bankerna. Men också för att få en så representativ bild av bankverksamheten i Sverige idag. Bankernas årsredovisningar kommer att vara grundläggande för vår studie och vi kommer endast att använda oss av information som erhålls i årsredovisningarna åren 2006-2008.

²¹ Patel, Runa m.fl. Forskningsmetodikens grunder s. 29

²² Alvesson Mats m.fl. Tolkning och reflektion Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod s. 211

²³ Patel, Runa m.fl. Forskningsmetodikens grunder s. 30

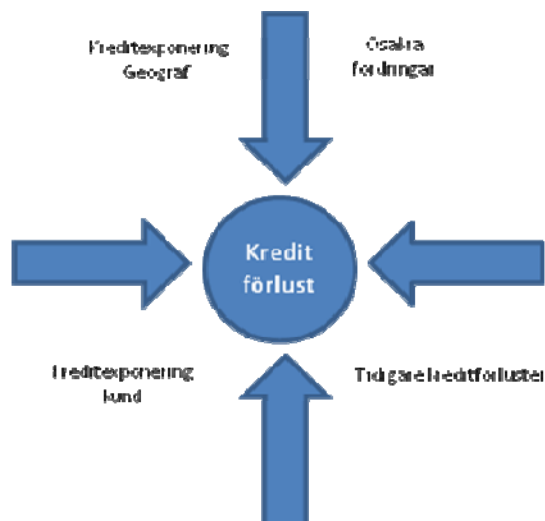
²⁴ Bell, Judith Introduktion till forskningsmetodik s. 97

Vi har valt att inte använda oss av de kvalitativa eller kvantitativa forskningsmetoderna då exempelvis en djupintervju eller enkätundersökning inte kan ge oss svaret på hur bankerna redovisar sina kreditförluster i en årsredovisning i tryckt form. De kan heller inte ge oss svaret på om det går att tyda vart en kreditförlust uppstår.

2.2 Gransknings metod

För att starta vår undersökning fick vi ställa oss ett antal frågor. Vilken information är det vi söker och hur kan vi finna den? Vi startade med att samla in relevant litteratur för vår studie och började att analysera underlaget. De teoretiska aspekterna och förförståelse finns representerade i vår referensram. Vid analys av årsredovisningar är det mycket fakta man behöver ta reda på för att få en helhet i hur och varför bankerna redovisar och presenterar de material som finns. Bankernas risker och risktagande påverkar inte bara bankerna utan även samhället i stort och därför har vi valt att skriva så mycket vi kan om detta för att man ska få en grundläggande förförståelse för vad bankernas risker kan ha för inverkan i samhället. Det är också viktigt för den som inte är insatt i hur en årsredovisning ser ut och hur den utformas vad det finns för bakgrundsfaktorer som påverkar och speglar dokumentets utformning. Vi presenterar även vilken roll informationen spelar för bankernas intressenter.

Diskussionen angående hur och vart vi ska finna den information som leder oss till vår slutgiltiga fråga handlar om; Vilka kunder har banken, vilka risker exponeras en bank för och är någon marknad mer riskfylld än andra? Då tidigare forskning har visat att förvaltningsberättelsen och vd - orden har en stor betydelse i årsredovisningen ville vi även titta lite närmare på dessa och se om informationen vi behöver även finns där.²⁵ För att enklare kunna få svar på våra frågor gjorde vi vår egen analysmodell som vi valt att arbeta efter för att få en bra struktur när vi letar efter den informationen vi söker, men också för att kunna tyda och analysera den information vi har funnit. En modell ska vara enkel och ska ge en bredare syn av det man studerar. Modellen ska heller inte hindra fantasin utan väcka frågor. Syftet är att få en överblick inför analysen av verkligheten.²⁶ Genom denna analysmodell har vi studerat årsredovisningarna som vi presenterar i empirin.

Figur 1: Kreditförlusternas uppkomst

²⁵ Jonäll, Kristina Textanalys av VD-brev s. 35

²⁶ Magne Holme Idar m.fl. Forskningsmetodik Om kvalitativa och kvantitativa metoder s. 45-70

2.3 Studiens genomförande

Det har uppkommit en del svårigheter i att tyda årsredovisningarna då de skiljer sig åt bankerna sinsemellan. Bankerna har en förmåga att presentera de olika nyckeltalen och sina uträkningar på olika vis. Vi har i den mån vi kunnat räkna ut siffror själva där banken har valt att utlämna dessa siffror för att få en tydlig och klar bild vid analys och presentation av materialet. Vi har valt att avgränsa oss och inte redovisa bankernas verksamhet utanför den svenska marknaden, men vi insåg relativt fort att den geografiska marknaden utgör en stor del av bankernas verksamhet. Detta påverkar bankerna i stort därför har vi valt att i vår analys att ta med vart och på vilka geografiska marknader banken är verksam och om detta påverkar banken i sin helhet. De banker som har en betydande marknad utanför Sverige och som har drabbats hårt i och med finanskrisen har själva lyft upp detta och det är fakta som inte har kunnat uteslutas i denna uppsats utan att helheten påverkas negativt.

Utgångsår är 2006 följt av 2007 och 2008 där vi slutligen jämför alla år. I analysen har vi ställt upp de olika variablerna i den ordningen som krävs för studien och för att finna det vi söker. Under varje avsnitt har vi utformat en empiri del där vi gör en tydligare förklaring av de siffror vi har presenterat för att få en överskådlig bild. Vi har genom kommunikation och diskussion arbetat för att hitta den bästa metoden för att erhålla svaret på vår forskningsfråga, vilken presenteras i vår slutsats.

2.4 Undersökningens kvalitet

2.4.1 Validitet

Det är viktigt att undersöka om man hittar den information som man letar efter och om den är giltig. Därför är det viktigt att validiteten är hög. Validiteten är giltigheten mellan det vi mäter och det vi faktiskt vill mäta. Validiteten kan ifrågasättas något då bankernas förhållningssätt till sina redovisade siffror inte alltid presenteras på samma vis åren emellan och att bankerna inte enhetligt redovisar på så vis att man kan jämföra dem sinsemellan.²⁷

²⁷ Gellerstedt, Martin Lite grundläggande forskningsmetodik s. 43 - 44

3. Referensram

I kapitlet sker en redogörelse för relevant teori. Referensramen inleds med en beskrivning av att bankerna utsätts för risker. Därefter sker argumentation för att redovisningens roll är att ge information till olika intressenter. Slutligen beskrivs att olika kunder medför olika hög grad av risk.

3.1 Det finansiella systemet

Det finansiella systemet är en del av samhällsekonomin. Det används dagligen och utspelar sig på kapitalmarknaden som i sin tur delas in i kredit- och riskkapitalmarknaden. På kreditmarknaden handlar man med krediter, lånat kapital och på aktiemarknaden handlar man med eget kapital, med andelar i företag.

Systemet har tre huvudfunktioner som är av stor betydelse i samhället. Den första är att omfördela resurser. Omfördelning sker genom att fördela om de överskott som hushåll och företag har till dem som har underskott. Den andra funktionen innebär att på ett effektivt och säkert sätt hantera risker och minimera dessa. Den sista uppgiften är att bistå med ett säkert och välfungerande betalningssystem där ekonomiska transaktioner dagligen görs i samhället och där bankerna har en betydande roll.

Det finansiella systemet är känsligt för störningar som kan sätta hela systemet i gungning, vilket kan påverka ekonomin i stort. En kris i exempelvis en bank, kan leda till en reaktion där hela systemet påverkas och rent av kollapsar. Systemrisk är det ord som används för att beteckna risken. Alla aktörer som befinner sig på den finansiella marknaden är beroende av varandra. Det krävs att de företag som agerar på marknaden är stabila, så att investeringar kan verkställas. Banker tillhandahåller olika produkter och tjänster till sina kunder som ligger till grund för att hela systemet ska fungera och om allmänheten inte litar på bankernas betalningsförmåga kan som ett värsta scenario bli en uttagsanstormning. Beroendeställningen mellan olika finansiella aktörer kan också få stora negativa konsekvenser på samhällsekonomin i stort.²⁸

Erfarenheter har påvisat ett antal faktorer som varit tydliga på marknaden vid tidigare finanskriser. Några tecken är en för stor penningtillgång, enkel kreditmarknad och inflation, inlåningsökning, kreditexpansion, vilket har bidragit till en ökad konkurs på kreditmarknaden som i sin tur ger ett högre risktagande, utlåning i större utsträckning och minskad kreditprövning. Det händelseförlopp som har utspelat sig under krisen har varit minskad penningmängd, och omloppshastighet, deflation och strängare kreditpolitik, samt likviditets bekymmer för företagen som inte kan få lån utan har gått i konkurs, med kreditförluster som följd för bankerna. Statligt ingripande har varit nödvändigt för att stabilisera marknaden igen.²⁹

²⁸ Falkman, Henric Bankrörelse Risker och hantering i banker s.253 – 256

²⁹ Lindgren, Håkan m.fl. Bankkrisen Rapporter Bankkriskommittén s.28

3.2 Risker

Banker konfronteras med högt risktagande och riskexponering. Det finns tre stora risker som banker hanterar; kreditrisker, marknadsrisker, och likviditetsrisker. Kreditrisk innebär att kredittagaren inte kommer att kunna betala tillbaka enligt avtal och den säkerhet som blivit utställd på kredittagaren inte har något värde. När en bank godkänner ett lån så tar banken också risken att de inte kommer få tillbaka sina utlånade medel i form av räntor och amorteringar. Banker måste hantera olika risker främst på kreditmarknaden.³⁰

Marknadsrisk är en sådan risk som kopplas till marknaden som ränte-, valuta- och aktiekursrisker.³¹ I banker är likviditetsrisken av stor betydelse eftersom banken finansierar sig på kort löptid och med utlåning där bindningstiden längre. Detta betyder att skulder förfaller och att tillgångarna måste omsättas fortare. Likviditetsrisken är beroende av en fungerande marknad, vilket gör den svårare att hantera. Likviditetsbrist innebär att banken inte har tillräckligt med likvida medel och drabbas inte bara ägare och sparare utan har också andra banker och marknaden. För att bankerna ska vara förberedda på olika risker finns det olika regler för att skydda omgivningen. 2008 utfördes de nya kapitaltäckningsreglerna Basel II för EU. Basel II är ett regelverk för kapitaltäckning för att minimera de risker som bankerna tar. Bankerna ska ha ett "riskhanteringssystem" och en buffert med tillräckligt kapital för att täcka de risker de utsätts för. Detta är dock ingen garanti på att det inte finns tillräckligt med likviditet.³²

3.2.1 Kreditrisker

Kreditmarknaden kan liknas vid en utbud- och efterfrågan relation, då de hushåll och företag som har överskott på sina tillgångar ger ett utbud av krediter till de företag som vill investera och hushåll som söker bolån och efterfrågar detta kapital. Mellanhänderna är bankerna.³³ Kreditrisker kopplas ofta ihop med osäkerhet. Denna osäkerhet kopplas inte bara till kredittagarens förmåga att betala tillbaka utan även till att företags- och samhällsutvecklingen kan vara svår att förutse.

Krediter förknippas med risktagande då det uppstår en osäkerhet om det utlånade kapitalet kan betalas tillbaka. Kreditgivning är en betydande del i bankens verksamhet. Banken måste ha en kapitalbas som motsvarar kreditgivningen. Banken har därför behov av att bedöma låntagarens återbetalningsförmåga samt vilken säkerhet i tillgångar som låntagaren kan bistå med.³⁴

Bankerna delar in utlåningen i riskklasser beroende på hur stor risken för kreditförlust är. Kapitaltäckningsreglerna består av två delar, kapitalbas och riskvägt belopp. Kapitalbasen består av primärkapital och sekundärkapital. Riskvägt belopp består av riskvägda tillgångar och säkerheter som inte redovisas som skulder i balansräkningen. Tillgångarna delas in i olika riskklassificeringar beroende på hur riskfyllda de anses vara. Dessa är klass A (fordringar i stat och kommun) som anses vara helt riskfri och det därför inte krävs någon kapitaltäckning, B (fordringar gentemot banker) utgör 20 procent vilket innebär en låg kreditrisk. I klass C utgörs av risken pant i fastighet och är värderad till 50 procent. Riskklass D uppgår till 100 procent där bland annat fordringar för säkerhet är kopplad till aktier, industrifastigheter, skog

³⁰ Funered, Urban E B Bankernas risktagande s. 43

³¹ Falkman, Henric Bankrörelse Risker och hantering i banker s. 290

³² Riksbanken, Likviditetsrisk i banksystemet, finansiell stabilitet www.risikbank.se

³³ Eklund, Klas Vår ekonomi (2005) s. 132

³⁴ Funered, Urban E B Bankernas risktagande s. 45 - 46

och jord, företagsinteckningar, borgen, blancokrediter. Största delen av riskvägt belopp återfinns i klass D liksom merparten av kreditförlusterna.³⁵

För att mäta kreditrisken och beräkna kapitalkravet använder bankerna två metoder, IRK - metoden eller schablonmetoden. IRK - metoden används av de större bankerna medan schablonmetoden används av de mindre.³⁶

3.3 Redovisningens utformning och roll

Börskraschen 1929 orsakade oro på den finansiella marknaden, vilket kom att påverka externredovisningens innehåll och utformning. Krisen hade kunnat lindras om redovisningsinformationens innehåll varit mer tillförlitlig och informationen till intressenterna bättre utformad. I början av århundradet och fram till börskraschen var det balansräkningen med tillgångar och skulder som man redovisade utifrån, så kallat balansorienterat synsätt. Den redovisningsskyldiges resultat redovisades i balansräkningen som en nettoförmögenhetsförändring. Bristen med balansorienterad redovisning är att det inte tydliggörs hur verksamheten utvecklas.

De större krav som kom att ställas på redovisningen efter börskraschen, för att minska oron över att liknande börskrascher skulle ske igen, ledde till en reglering av redovisningen. Regleringen ledde till ett lagreglerat krav på den redovisningsskyldige. Informationen till intressenterna blev tvingade och inte längre frivillig. Det kom att publiceras rekommendationer från redovisningsorgan i syfte, för att uppnå dessa lagkrav. De större kraven på redovisningen från intressenterna och staten kom att leda till att det balansorienterade synsättet övergavs och istället kom det resultatorienterade synsättet, som innebär att man redovisade utifrån resultaträkningen. Det resultatorienterade synsättet blev och är fortfarande det dominerade synsättet, där enhetens resultat för perioden sätts i centrum.³⁷

Redovisningen har flera olika roller. En av dessa är som vi tidigare beskrivit att vara ett informationssystem. Redovisaren skall försöka delge och beskriva organisationens affärer så att intressenterna kan använda och förstå informationen. Redovisningsinformation skall vara användbar för de olika intressenterna. Problemet är att intressenterna har olika behov av information och dessa behov kan vara skilda och till och med motsatta mot andra intressenters behov av information.³⁸

3.3.1 Årsredovisningsroll för intressenterna

Årsredovisningen är en viktig finansiell rapport som används av intressenter både internt och externt till företaget. Bland annat för att utgöra en grund för beslutsfattning. En årsredovisning har stor betydelse för analytiker och investerare som tittar på bolagets siffror för investeringsbedömningar, men också för att se hur företaget förvaltas.³⁹ I det informationssamhälle som vi lever påverkas också företagen att ge ut mer information. Det handlar idag inte bara om redovisning utan också om rapportering.⁴⁰ Årsredovisningen ska innehålla en resultaträkning, balansräkning, kassaflödesanalys, noter och

³⁵ Samuelson, Lars m.fl. Redovisningens roller s. 107

³⁶ Svedbom, Anna Dyrare bolån med Eu-förslag, Dagens industri

³⁷ Falkman, Pär Teori för redovisning s. 15 - 18

³⁸ Artsberg, Kristina Redovisningsteori, -policy och -praxis s. 21

³⁹ Jonäll, Kristina Textanalys av VD-brev s. 4

⁴⁰ Artsberg, Kristina Redovisningsteori, -policy och -praxis s. 358

förvaltningsberättelse. De två sista är kompletterande information som företaget ska lämna. Noterna ska bidra till en tydligare bild och förklaring av de siffror som presenteras i resultaträkningen och balansräkningen.⁴¹

Förvaltningsberättelsen har en viktig roll och ska ge läsaren en bättre och tydligare bild av företaget så att intressenten kan göra egna bedömningar angående företagens ställning. Informationen ska spegla framtiden och nuvarande utveckling av företaget samt ge en rättvisande bild, även om informationen kan vara av negativ karaktär.⁴² I berättelsen återges företagsledningens syn på nyckeltalen, eventuella förvärv, etableringar samt förändringar på marknaden. Allmän information om företaget som är viktig att belysa och som är aktuell för att delge företagens intressenter.⁴³ Förvaltningsberättelsens innehåll har visat sig vara av betydande karaktär. I undersökningar som gjorts angående årsredovisningens berättande delar, visade de sig att 31 procent av investerarna som deltog ansåg att förvaltningsberättelse samt ledningen analys var de viktigaste källorna som beslutsunderlag.⁴⁴

Årsredovisningen ska ge en ökad förståelse för individen som studerar den. Genom segment redovisning delas marknader och rörelsegrenar upp i olika segment för att ge en tydligare bild över företagens nuvarande och framtida vinster eller risker. En investerare kan på så vis välja om han vill investera eller inte. Tillsammans med omvärldsinformation företagens framtid utstakas enklare och företagens intressenter kan hålla sig uppdaterade. Myndigheter, anställda, konkurrenter och andra intressenter kan lättare ta del av informationen. En svårighet med segment indelningen är att kostnadsfördelning kan bli missvisande, då det i vissa fall är svårt att skilja marknader och rörelsegrenar åt då de är beroende av varandra.

Företaget ska i sin årsredovisning uppge och klassificera de finansiella instrument som företaget innehar. Finansiella instrument förknippas med risker och fullständig information om kreditrisker ska lämnas. Det är därför viktigt att ge fullständig information, redovisa hur de kontrolleras och vilket syfte de uppfyller.⁴⁵

Vd:s ord brukar även ha en stor betydelse i årsredovisningen. Här kommer Vd till tals och kan själv besluta vad som ska förmedlas via årsredovisningen. Denna text har visat sig ha särskilt stor inverkan för beslutsfattning och detta är även den del som intressenterna, främst investerare, finner är av största intresse. Trovärdigheten ställs på sin spets då man ska förmedla företagens handlingar på ett sätt, som får läsaren att förstå det företaget vill förmedla. Undersökningar har visat att vid bra respektive dåliga tider vinklas innehållet i vd orden. Vid dåliga tider lägger man fokus på andra delar än företagens siffror och hänvisar till externa faktorer som påverkat företaget. I Vd:s ord vill företaget förmedla en positiv bild.⁴⁶ Studier som gjorts angående årsredovisningens betydelse har också visat att läsaren föredrar de berättande delarna, mer än de som beskriver företagens finansiella tal. De berättande delarna, Vd:s ord, förvaltningsberättelsen samt noter utgör en helhetsbild av företaget och en komplettering till de siffror som redovisas och det är därför lättare att ta till sig texten. Detta visar årsredovisningens betydelse gentemot företagens alla intressenter samt dess effektivitet i kommunikationssyfte.⁴⁷

⁴¹ Lönnqvist, Rune Årsredovisning i aktiebolag och koncerner s. 115

⁴² Artsberg, Kristina Redovisningsteori, -policy och -praxis s. 360

⁴³ Lönnqvist, Rune Årsredovisning i aktiebolag och koncerner s. 124

⁴⁴ Jonäll, Kristina Textanalys av VD-brev s. 35

⁴⁵ Artsberg, Kristina Redovisningsteori, -policy och -praxis s. 371

⁴⁶ Jonäll, Kristina Textanalys av VD-brev s. 1 - 3

⁴⁷ Jonäll, Kristina Textanalys av VD-brev s. 35

3.4 Intressenternas informationsbehov

Ett av ägarnas behov med redovisningen är att tillgodose deras behov av att se hur företagsledningen förvaltar företaget. Ett annat är att fatta beslut om de som investerare, nuvarande eller potentiella, skall köpa, behålla eller sälja sina andelar i form av aktier i företaget. För att investerarna skall kunna fatta beslut om sitt aktieinnehav är det viktigt att redovisningsinformationen har så kallad prognosrelevans, dvs. är möjlig att använda i prognoser. Informationen bör visa företagets framtida resultatutveckling och kapitaltillväxt för att vara rättvisande och ge investerarna möjlighet att bedöma framtida utdelning och aktietillväxt. Redovisningsdatan bör också ha återföringsrelevans, så att investerarna i efterhand kan bedöma hur företagets resultat blev utifrån sina prognoser.

Långivarnas behov av information består i förmågan att betala räntor och amorteringar, vilka fastställs i lånekontraktet. Långivarnas behov av information består i risken för att företaget ställer in sina betalningar den så kallade kreditrisken. På kort sikt är långivarna beroende av företagets likviditet och soliditet och på lång sikt av lönsamhetsutvecklingen. Kreditrisken är av s.k. antingen-eller-karaktär, antingen kan företaget betala eller inte.

Leverantörer behöver känna till företagets ekonomi utifrån att de ger krediter i samband med försäljningen till företaget. Kunder har behov av att kunna se om företaget kommer att kunna leverera varor. På längre sikt behöver såväl kunder som leverantörer känna till företagets ekonomi om de skall inleda ett längre samarbete.⁴⁸

Om bankerna drabbas av stora kreditförluster kan detta riskera funktionen som betalningsförmedlare, därav är även staten en stor intressent till bankerna.⁴⁹ Staten och kommunen kan även ha intresse ur ett makroekonomiskt perspektiv på bankernas redovisning.⁵⁰

Redovisningens utformning måste uppfylla vissa kvalitativa egenskaper för att målet med redovisningen skall uppfylla intressenternas informationsbehov. Svårigheten ligger i att bestämma vilka dessa kvalitativa egenskaper är som leder till att intressenternas informationsbehov uppfylls. De faktorer som påverkar är beslutssituationen och användarens kunskapsnivå samt personliga förmåga att ta till sig informationen. En utökad eller förbättrad redovisningsinformation är dock användbar först då fördelarna eller värdet av den är större än kostnaden för att förbättra informationen. Hur bra och fulländad än en redovisning är kommer den aldrig intressenterna tillgodo om den är alltför dyr att producera.⁵¹

Det förutsätts att årsredovisningsläsaren är erfaren och kunnig. Användaren anses ha en skyldighet att vilja försöka förstå och ta till sig kunskap. Relevant information skall inte utlämnas pga. den är svår att förstå för vissa intressenter.⁵² Intressenternas information måste vara användarvänlig. För att informationen skall kunna utformas på sådant sätt måste en identifikation av intressenterna göras.⁵³

Nedan presenterar vi de viktigaste kvalitativa egenskaperna som är applicerbara på bankerna.

⁴⁸ Smith, Dag Redovisningens språk s. 18 - 21

⁴⁹ Eklund, Klas Vår ekonomi s. 441

⁵⁰ Smith, Dag Redovisningens språk s. 22

⁵¹ Falkman, Pär Teori för redovisning s. 61 - 69

⁵² Artsberg, Kristina Redovisningsteori, -policy och -praxis s. 169

⁵³ Falkman, Pär Teori för redovisning s. 69

3.4.1 Relevans

Med relevans avses att informationen i redovisningen ska vara väsentlig och användbar i samband med beslut. Relevant information skall leda till bättre måluppfyllnad för användarna. Den måste också tillföra någon information som inte intressenten känner till sedan tidigare. För att informationen skall uppfylla kravet på att vara relevant skall följande vara uppfyllt:

- Informationen skall för att betraktas som relevant i en beslutssituation eliminera osäkerhet om framtida utfall och betalningsflöden.
- Den skall även medverka till feedback och kontroll. Genom feedback kan användaren jämföra prognos mot det faktiska utfall, vilket i sin tur minskar osäkerheten i framtiden kring liknande beslut.
- Informationen måste finnas tillgänglig när den behövs annars är den inte relevant. Tiden för hur snabbt informationen anses o-relevant, med inget eller ringa värde för intressenten, varierar utifrån vilket beslut och vilken organisation det gäller. Tidsfaktorn tenderar att påverka andra kvalitativa egenskaper negativt.⁵⁴

3.4.2 Tillförlitlighet och validitet

Informationen skall vara fullständig, inte vinklad eller innehålla fel för att vara tillförlitlig. Det är viktigt att den redovisningsskyldige lägger ner tid och kraft på att finna så rätt mätmetod som möjligt. Annars riskerar mätmetoden att mäta antingen en delmängd eller mer än det som var tänkt att mäta. Ett annat fel som kan uppstå är att mätmetoden inte mäter det vi vill.⁵⁵ Ju mer komplicerad verkligheten är, ju svårare är det att mätmetoden verkligen avbildar verkligheten på ett tillförlitligt sätt. En ytterligare svårighet ligger i att redovisa på ett tillförlitligt sätt sådant som är svårt att mäta i monetära termer, såsom ex humankapital och miljöredovisning, men som är viktigt i samband med beslutsfattande. Det som gör det hela avsevärt svårare är att i fallet med tillförlitlighet riskerar alltför omfattande information att inte bli relevant. Det är således viktigt att ha i baktanke att alltför mycket information kan leda till andra negativa konsekvenser.

För att en information skall anses vara tillförlitlig bör den också vara neutral och objektiv. Personliga eller kollektiva intressen får inte finnas i informationen. Ibland förekommer subjektiva bedömningar trots allt pga. redovisningen oftast prognostiseras. Framtida prognoser leder ofta till subjektiva bedömningar. Redovisaren tenderar dessutom att ofta för egen måluppfyllnad införa felaktigheter i informationen, vilket leder till att informationen inte är neutral.

3.4.3 Jämförbarhet

För att redovisningsinformationen skall ha prognosrelevans skall den gå att jämföras över tiden. Det skall också vara möjligt att genomföra jämförelse mellan företag. För att lättare kunna jämföra banker emellan finns en årsredovisningslag för svenska banker och försäkringsbolag.⁵⁶ För att kunna vara konsekvent skall den redovisningsskyldige välja samma val av mätmetoder vid samma tidpunkter. Ändring av valet av redovisningsmetod skall inte heller ske utan tunga vägande skäl.⁵⁷ I det fall företaget byter redovisningssätt skall detta klart

⁵⁴ Falkman, Pär Teori för redovisning s. 63 - 64

⁵⁵ Artsberg, Kristina Redovisningsteori, -policy och -praxis s. 170 - 171

⁵⁶ Falkman, Pär Teori för redovisning s. 64 - 68

⁵⁷ Nilsson, Stellan Redovisningens normer och normbildare s. 40

framgå i årsredovisningen. Ofta anges detta i noterna och där skall också framgå varför man har ändrat redovisningssätt samt dess effekter.⁵⁸

3.4.4 Försiktighetsprincipen

Bakgrunden till försiktighetsprincipen ligger i att borgenärerna kräver ett fordringsskydd och innebär att den redovisningsskyldige skall undvika att överskatta företagets resultat. Detta bör ske genom att företagets tillgångar inte värderas för högt. Vinster skall endast tas upp om de inträffat före balansdagen. Skulder och förluster skall värderas så att inte undervärdering sker. Om skulderna och förlusterna inte är säkra skall den redovisningsskyldige enligt försiktighetsprincipen ange dessa som bokslutsreservationer. Försiktighetsprincipen minskar dock tillförlitligheten, relevansen och jämförbarheten i redovisningen, vilket uppmärksammas när informationsrollen belysts i redovisningen på senare år. Således leder försiktighetsprincipen till ett skydd för borgenärerna men leder till nackdelar för andra intressenter. Detta då man har infört felaktigheter medvetet i bokföringen genom att inte ta upp tillgångar/skulder och kostnader/intäkter på ett likvärdigt sätt.⁵⁹

Företag kunde under högkonjunktur bygga upp reserver med hjälp av försiktighetsprincipen, som företaget sedan i en lågkonjunktur kunde använda till att minska förlusten med. D.v.s. under de sämre åren förskjuts vinstredovisningen till de mindre vinstgivande åren. Därav kom principen även att kallas konjunkturutjämningsprincipen. Detta leder dock till en förvränglig av informationen till intressenterna och på senare år har det utvecklats en modernare variant av försiktighetsprincipen, som innebär att det verkliga resultatet bör ligga något högre än det bokförda.⁶⁰

3.5 Risk i kundsegment och kreditgivning

I en rapport som analyserade och behandlade den förra finanskrisen i Sverige visade det sig att av de förluster som uppstod i de största svenska bankerna var 70 procent av dessa företagsförluster. Detta beror delvis på att det är mer riskfyllt att ge kredit till ett företag än till en privatperson. De återstående var krediter till hushåll, andra finansiella bolag och utländska låntagare. Det visade sig att kreditgivning till olika kundsegment i bank spelar roll då de banker, som givit en stor del krediter till privatpersoner hade också färre förluster. I de banker som i högre utsträckning gav kredit till finansbolag rådde det motsatta förhållandet. Förlustrisken varierar mellan olika typer av krediter. Privatpersoner utgör en mindre risk än företag men också beroende på hur man delat in de olika kundsegmenten och branscher i sin portfölj. En bidragande faktor av de stora kreditförlusterna var också bristande kunskapsbedömning av kreditprovning och kreditgivning i bankerna i kombination med stort risktagande. En betydande del av bankernas kreditförluster utgörs också av ett mindre antal stora krediter där storleken på krediten är av väsentlighet.⁶¹

Kreditgivning är beroende av vilket syfte och behov som ska uppfyllas. Oavsett om det är lån till stora företag eller privat personer medför det risker men risknivån varierar.⁶²

Kreditbedömningen av företaget avspeglar situationens karaktär där följande faktorer bör tas med i bedömningen. En analys av företaget i form av granskning av årsredovisning och andra risker är av betydelse för kreditgivaren. I analysen tar man hänsyn till finansieringsbehovet

⁵⁸ Artsberg, Kristina Redovisningsteori, -policy och -praxis s. 173

⁵⁹ Nilsson, Stellan Redovisningens normer och normbildare s. 34

⁶⁰ Artsberg, Kristina Redovisningsteori, -policy och -praxis s. 160

⁶¹ Lindgren, Håkan m.fl. Bankkrisen Rapporter Bankkriskommittén s. 87 - 143

⁶² Falkman, Henric Bankrörelse, Risker och hantering i banker s. 385

och företagets säkerhetskrav. Tillsammans med den kreditpolicy som råder görs en noggrann bedömning. Banken kan också göra en bedömning utifrån om kredittagaren är känd i banken sedan tidigare eller om krediten är av mindre belopp.⁶³

Bankernas riskbedömning när de ger krediter till företag handlar om att göra ett urval och uppföljning ur risksynpunkt. Detta är särskilt viktigt vid nystartade företag. Vid nystart gör banken andra bedömningar än enbart av affärsidén. Banken utför även en grundlig kontroll av personen som ansöker. Vid högriskprojekt där konkursfrekvensen är hög, kan banken efter kreditbedömning neka.⁶⁴

Storleken på ett företag kan ha betydelse vid finansiering. Stora företag som redan finns på marknaden har i viss mån enklare då de vill finansiera sig. Dessa storföretag kan genom kreditmarknaden låna upp pengar genom exempelvis obligationer. Detta är dock inte fallet för mindre företag eller privatpersoner som därför befinner sig i en känsligare position när de ska finna nytt kapital och är då beroende av banker för fortsatt kapital försörjning.⁶⁵

3.6 Kreditförluster i bank

Uppkomsten av förluster beror ofta i en bank på att kredittagaren inte kunnat betala tillbaka sina lån. Detta är en naturlig del i bankernas verksamhet och därför är hanteringen av kreditrisker och förluster viktig. Värderingen av lån med avseendena på kreditförluster är av stor betydelse för resultatet eftersom förlusterna kan uppgå till betydande summor av bankens resultat. Därför är redovisningen av kreditförluster inte bara osäker utan också en av de väsentligaste resultatmättningsfrågorna i banken. Bankernas redovisning av kreditförluster är subjektiv och bygger på värdering från varje enskild bank. Betydande för bankernas rapportering är hur förluster värderas med hänsyn till säkerhet och när förlusten inträffar. Redovisningen är subjektiv vilket kan vara svårt att hantera och jämföra vid resultatmätning. På grund av detta tillämpas regler och rekommendationer som talar om att bankerna ska använda likadana metoder och likartad information vid redovisning av kreditförluster.

Vid redovisning av kreditförluster uppvisas inte bara den konstaterade kreditförlusten, utan en kreditförlust kan också redovisas vid befarad förlust. En reservering görs då för att krediten befaras övergå till att en framtida förlust. Att ta fram en förlust innan den inträffat kan ha en stor betydelse för en bank då det ofta uppstår sådana i banker. Resultatet kan påverkas och då kan det vara passande att redovisa posten något senare eller kan det vara effektivt att få bort betydliga förlust poster i kreditportföljen. Olika ekonomiska faktorer som kan påverka en banks reserveringar för kreditförluster kan vara exempelvis landets ekonomiska ställning, utvecklingen i omvärlden, olika händelseförlopp med skulder, lån till andra länder osv. Även faktorer som intern hantering, konkurrens och kundrelationer samt lagar och regler påverkar. Detta kan hänföras till försiktighetsprincipen. Redovisningen kan dock skilja mellan banker då kreditförlusterna kan bedömas olika från bank till bank.⁶⁶ I bankernas årsredovisningar finner man befarade kreditförluster under benämningen osäkra fordringar.

Tillsammans med redovisning av bankens verksamhet är det av betydelse att redovisning sker genom praxis, standarder och lagar som samhället har skapat. Redovisningen ska vara tillförlitlig, jämförbar, relevant och innefatta andra kvalitativa egenskaper. Intressenterna ska lita kunna på den information som de erhåller och fatta beslut baserat på dessa siffror. Det är

⁶³ Broomé m.fl. Kreditgivning till företag s. 61

⁶⁴ NUTEK Riskbedömning – bankers riskbedömning vid kreditgivning till nystartade företag s. 23 - 24

⁶⁵ Falkman, Henric Bankrörelse, Risker och hantering i banker s. 333

⁶⁶ Norberg, Claes Reglering och beskattning av banker s. 258 - 263

därför intressant se att betydelsen av balansräkningen och resultaträkningen inte alltid är det primära i en årsredovisning, utan förvaltningsberättelsen och vd:s ord har stor inverkan enligt studier som gjorts . Då kreditförlusterna har en stor påverkan på bankernas verksamhet är det av intresse att titta närmare på deras redovisning och informationshantering av sina kreditförluster.

4. Empiri

I detta kapitel presenteras bankernas sätt att redovisa kreditförluster i balans- och resultaträkningarna. Vi inleder detta kapitel med att ge en kortare presentation av varje utvald bank.

4.1 Presentation av bankerna

Nedan följer en kortare presentation av de banker vi valt att undersöka.

4.1.1 Swedbank

1820 bildades Sveriges första Sparbank i Göteborg. Det kom att snabbt att bildas närmare 500 banker. 1992 gick de flesta Sparbanker ihop och bildade Sparbanken Sverige. 1997 förvärvade Sparbankerna Föreningsbankerna och bildade Föreningssparbanken. 2006 bytte Föreningssparbanken namn till Swedbank.

Idag har Swedbank närmare 9,5 miljoner privatkunder och 550 000 företagskunder. I Sverige har Swedbank 389 bankkontor och totalt uppgår antalet anställda till 20 000. Banken bedriver även en omfattande internationell bankverksamhet i främst de baltiska länderna samt i Ukraina.⁶⁷

4.1.2 SEB

Banken bildades 1856 av André Oscar Wallenberg och fick namnet Stockholms Enskilda Bank. Banken var den första privata banken i Sverige. Stockholms Enskilda Bank och Skandinaviska Banken gick samman 1972 och bildade Skandinaviska Enskilda Banken. 1998 infördes dagens varumärke, SEB.

Banken har idag cirka 20 000 anställda i 21 länder och mer än 600 bankkontor, varav cirka 150 i Sverige. Stora företag och institutioner samt individer med stora krav på kvalité är bankens målgrupper. SEB har mer än 5 miljoner privatkunder, 2500 stora företag och institutioner samt 400 000 små och medelstora företag som kunder.⁶⁸

4.1.3 Handelsbanken

1871 grundades Stockholms Handelsbank av ett antal framträdande företag och personer inom Stockholms näringsliv. 1919 skedde en namnändring till Svenska Handelsbanken och under åren har banken förvärvat ett flertal små banker för att stärka bankens position i samhället.

Handelsbanken levererar tjänster inom hela bankområdet och har cirka 460 bankkontor i Sverige. Banken har cirka 11 000 anställda. Handelsbanken är främst verksam i de nordiska länderna samt i Storbritannien. Men verksamhet finns även i andra länder. Handelsbanken har ett decentraliserat arbetssätt.⁶⁹

⁶⁷ www.swedbank.se

⁶⁸ www.seb.se

⁶⁹ www.handelsbanken.se

4.1.4 Nordea

De äldsta delarna i Nordea bildades i början på 1800 talet. Tidigare hette banken Nordbanken men efter sammanslagning med finska Merita Bank, danska Unibank samt norska Christiania Bank och Kreditkasse bytte de namn till Nordea 2001. Samma år förvärvade Nordea även Postgirot bank i Sverige.

Nordea har cirka 10 miljoner kunder och 33 000 heltidsårskrafter. Nordeas hemmamarknad är de nordiska länderna, men banken bedriver även verksamhet i andra länder. De senaste åren har banken satsat på de baltiska länderna.⁷⁰

4.1.5 Länsförsäkringar Bank

Banken bildades 1996 och är ett dotterbolag till Länsförsäkringar AB, som ägs av Länsförsäkringsbolagen gemensamt. Banken började med verksamhet inom in- och utlåning men har numera ett komplett utbud av tjänster.

Banken har 761 000 kunder, men kundantalet ökar snabbt. Bankens verksamhet är främst inriktad mot målgruppen lantbrukare och privatkunder.⁷¹

4.1.6 Skandiabanken

1994 startades Skandiabanken, som en telefonbank. Detta blev en revolution på marknaden och det satte stor press på de stora bankerna. Idag är Skandiabanken en komplett bank med verksamhet på Internet. Banken erbjuder sina kunder ett komplett utbud inom sparande, bank och placeringar. Verksamheten bedrivs i Norge och Sverige.⁷²

4.1.7 ICA

Ica-banken ingår in Ica koncernen och startade sin verksamhet 2001. Banken har 200 anställda och cirka 300 000 kunder.

De tjänster som banken erbjuder är lönekonto, bankkort, blacolån, bolån och försäkringar. Banken kan sedan 2007 när de började erbjuda även handel med aktier, fonder och pensionssparande kallas en bank med komplett verksamhet.⁷³

4.2 Bankernas redovisningsinformation i årsredovisningarna

Nedan följer en redovisning av bankernas sätt att redovisa av för studien relevanta uppgifter i årsredovisningarna. Vi har i avsnittet använt oss av en analysmodell, för att vi senare i nästa kapitel skall kunna göra en analys och jämförelse emellan bankerna och åren. Uppgifterna redovisas i tabellform. Efter varje tabell följer en kortare empiri del där vi förklarar tabellen och dess resultat. Då flera banker har verksamhet utomlands och redovisar totalen av kreditförlusterna i förhållande till utlåningen har vi känt oss tvungna till att redovisa hur bankerna redovisar de geografiska segmenten. Detta för att vi skall kunna se om kreditförlusterna uppstår i Sverige eller utomlands. Sist i redovisningen av bankernas redovisningsinformation har vi lagt till ett avsnitt där vi redogör för bankernas Verkställande direktörers sätt att se på den egna banken och dess utveckling.⁷⁴

⁷⁰ www.nordea.se

⁷¹ www.lansforsakringar.se

⁷² www.skandiabanken.se

⁷³ www.icabanken.se

⁷⁴ I empiridelen är all data som redovisas tagen ur respektive banks årsredovisningar 2006 - 2008

4.2.1 Kreditförlustnivå

I denna studie har kreditförlustnivå tagits från årsredovisningen. I tabellen nedan redovisas kreditförlusterna i procent av den totala utlåningen i bankerna. I kreditförlusterna ingår såväl kreditförluster i Sverige som utomlands. Kreditförlustnivån redovisar bankernas kreditförluster i förhållande till bankens utlåning. Således kan förändring av kreditförlustnivån uppstå om antingen kreditförlusterna eller bankens utlåning ökar respektive minskar.

Kreditförluster % av utlåning	2006	2007	2008
Swedbank	- 0,02	0,07	0,28
Nordea	saknas	saknas	saknas
SEB	0,08	0,11	0,3
Ica Bank	1,49	1,13	0,96
Skandia bank	0,02	0,04	0,13
Handelsbanken	- 0,01	0	0,11
Länsförsäkringar bank	0,07	0,07	0,07

Tabell 1: Kreditförluster

Kreditgivning förknippas med risktagande eftersom det innebär att banken inte kan vara säker på att få det utlånade kapitalet tillbaka. Detta kan bero på till exempel uteblivna betalningar eller företagskonkurser. Länsförsäkringar bank har en konstant kreditförlustnivå på 0,07 procent varje år under perioden. Ica banken har under samma år minskat sin kreditförlustnivå från 1,49 till 0,96. Övriga banker redovisar en kraftig ökning av sina kreditförluster under perioden 2006 till 2008. Nordea redovisar inte kreditförlustnivån, däremot skriver de i kompletterande text att kreditförlusterna för företag uppstod huvudsakligen i detaljhandel och bygg och anläggning, medan kreditförlusterna för privatpersoner skedde inom konsumtionskrediter. Nordea anger däremot att de har ökat sina kreditförluster.

4.2.2 Kreditriskexponering i olika geografiska segment

Kreditriskexponeringen visar i vilka geografiska marknader som kreditförlusterna har uppstått under perioden 2006 - 2008. Vi har själva räknat ut procenten i de fall där bankerna valt att redovisa marknaderna i belopp istället för i procent. Detta för att lättare genomföra en jämförelse bankerna emellan. Vi har avrundat till hela procent. I de fall fälten är tomma är de inte verksamma på marknaden.

Kreditriskexponering 2006 i geografiska segment	Swedbank	Nordea	SEB	Ica Banken	Skandia Banken	Handels- banken	Länsförsäkr. bank
Sverige	73 %	28 %	41 %	100 %	43 %	76 %	100 %
Norge	2 %	16 %			46 %	9 %	
Danmark	2 %	27 %			11 %	3 %	
Finland	1 %	20 %				6 %	
Norden exkl. Sverige			8 %				
Övriga Europa		4 %	27 %			3 %	
Nordamerika							
Baltiska länderna	11 %	2 %	10 %				
Övriga länder	11 %	3 %	14 %			3 %	

Tabell 2: Kreditriskexponering 2006 i geografiska segment

I årsredovisningen visar banken inom vilket geografiskt område man är verksam på och hur stor deras utlåning är i respektive geografiskt segment. Bankerna talar om en diversifierad kreditportfölj med god spridning för att minimera riskerna. Ica banken och Länsförsäkringar bank är banker som vänder sig endast till den svenska marknaden. Ica banken redovisas 2006 som en delmarknad av Ica koncernens. Skandia bankens kreditexponeringar för lånefordringar mot hushållsmarknaden är jämt fördelade mellan Norge och Sverige. Dessutom har de 11 procent i Danmark. Nordea innehar en relativt jämn fördelning i Norden. Swedbank som är Sveriges största bank, har störst andelar i Sverige följt av de baltiska länderna. Handelsbanken kreditexponering sker i huvudsak i Sverige med 76 procent. Återstående andelar finns fördelat på Norge, Danmark, Finland, övriga Europa samt övriga länder. Endast en mindre andel sträcker sig utan för dessa länder. SEB lånar ut till stor del ut till den svenska marknaden. Av de redovisade 27 procenten avseende övriga Europa är alla dessa att hänföra till Tyskland.

Kreditriskexponering 2007 i geografiska segment	Swedbank	Nordea	SEB	Ica Banken	Skandia Banken	Handels- banken	Länsförsäkr. bank
Sverige	71 %	26 %	40 %	100 %	42 %	73 %	100 %
Norge	2 %	18 %			58 %	11 %	
Danmark	3 %	27 %				3 %	
Finland	1 %	20 %				6 %	
Norden exkl. Sverige			11 %				
Övriga Europa		4 %	23 %			4 %	
Nordamerika	4 %						
Baltiska länderna	12 %	2 %	11 %				
Övriga länder	7 %	3 %	15 %			3 %	

Tabell 3: Kreditriskexponering 2007 i geografiska segment

Vid 2007 årsredovisning av Skandia banken är banken inte längre på verksam på den danska marknaden. Skandia banken har specialiserat sig på den svenska och norska marknaden. Den norska marknaden har utökats kraftigt och innehar nu hela 58 procent. Ica banken redovisas i balansräkningen i Ica koncernens årsredovisning. Ica banken väntar att på att få bli komplett leverantör av banktjänster som ska ske genom ett avtal med Nordnet 2007. Ica banken är dock fortfarande endast verksam på den svenska marknaden. Swedbank talar 2007 om en inbromsning på den utländska marknaden och en försiktigare utlåning till de baltiska länderna på grund av den makroekonomiska utvecklingen där. Däremot redovisar Swedbank utlåning till Nordamerika, där de tidigare inte har varit verksamma. Det har även skett en ökad utlåning till andra delar i världen. Handelsbanken och SEB:s siffror är relativt oförändrade mellan år 2006 och 2007.

Kreditriskexponering 2008 i geografiska segment	Swedbank	Nordea	SEB	Ica Banken	Skandia Banken	Handelsbanken	Länsförsäkr. bank
Sverige	71 %	24 %	50 %	100 %	45 %	69 %	100 %
Norge	2 %	16 %			55 %	10 %	
Danmark	1 %	27 %				4 %	
Finland	1 %	19 %				6 %	
Norden exkl. Sverige			10 %				
Övriga Europa		4 %	28 %			7 %	
Nordamerika	2 %						
Baltiska länderna	13 %	3 %	11 %				
Övriga länder	10 %	7 %	1 %			4 %	

Tabell 4: Kreditriskexponering 2008 i geografiska segment

Länsförsäkringar och Ica banken är fortfarande endast verksam på den svenska marknaden. Skandiabanken är verksam i Sverige och Norge sedan 2007 och fortsätter så även under 2008. Swedbank har under perioden 2006 till 2008 behållit sin segmentering i de nordiska länderna. En viss ökning har dock skett i de baltiska länderna. SEB har kraftigt ökat sin kreditriskexponering i Sverige med hela 10 procent jämfört med tidigare år. Således är nu den svenska delen uppe i hälften av SEB:s kreditriskexponering. Handelsbanken har under perioden 2006 till 2008 minskat kreditriskexponeringen i Sverige från 76 procent till 69 procent. Under samma period har det skett en ökning i övriga Europa. Handelsbanken är endast verksam i Storbritannien i kolumnen övriga Europa så det är således där som ökningen har skett. Nordea har sedan 2006 minskat sin kreditriskexponering i Sverige. Nordea har istället ökat engagemanget i gruppen övriga länder kraftigt.

4.2.3 Kreditriskexponering till olika kundsegment

Kreditriskexponeringen visar i vilka olika kundsegment kreditriskerna uppstått under perioden 2006 till 2008. Vi har själva räknat ut procenten i de fall där bankerna valt att redovisa kundsegmenten i belopp istället för i procent. Detta för att lättare genomföra en jämförelse bankerna emellan. Vi har avrundat till hela procent. I de fall fälten är tomma har bankerna inte kreditriskexponering i det kundsegmentet. Redovisar inte banken uppgifterna i årsredovisningen har vi angett detta.

Kreditriskexponering 2006 i olika kundsegment	Hushåll	varav bolån	Fastigheter	Företag	Övrigt
Swedbank	52 %	saknas	21 %	26 %	1 %
Nordea	45 %	77 %		53 %	2 %
SEB	28 %	saknas	13 %	35 %	24 %
Ica Bank	100 %	saknas			
Skandia bank	90 %	69 %		10 %	
Handelsbanken	44 %	70 %	30 %	25 %	1 %
Länsförsäkringar bank	88 %	88 %		8 %	4 %

Tabell 5: Kreditriskexponering 2006 i olika kundsegment

I berättande text anger Swedbank att utlåning till privatpersoner ligger 92 procent inom ramen för låg risk. Största delen av dessa utgörs av säkerhet i bostaden i form av pant. Dock redovisas inte hur stor andel. Den enskilt största företagsexponeringen utgörs av 0,6 procent av den totala utlåningen och de fem största företagen utgör totalt 2 procent. Skandia banken har hela 90 procent av sin utlåning till hushåll, resterande 10 procent inkluderar utlåning till företag. Av utlåningen till hushåll utgör hela 69 procent bolån. Nordea har delat in utlåningen i tre sektorer: företag, privatkunder och offentlig sektor. Därefter har banken gjort indelning i branscher. Av dessa branscher utgjorde fastighetsförvaltning 27,7 procent år 2006. Under Lån och fordringar till privat kunder, efter typ av lån, är 77,2 procent bolån och 22,8 konsument lån. Handelsbanken anger i årsredovisningen att de har en jämn spridning mellan hushåll, företag och fastigheter, vilket också synliggörs i tabellen ovan. Utlåningen till hushåll är dock något större än övriga segment. SEB har sin största utlåning till företagen med 35 procent. En nästan lika stor andel utgör hushållen i SEB. Länsförsäkringar innehar övervägande utlåning till hushåll, där en stor andel utgörs av bolånekrediter.

Kreditriskexponering 2007 i olika kundsegment	Hushåll	varav bolån	Fastigheter	Företag	Övrigt
Swedbank	51 %	saknas	20 %	28 %	1 %
Nordea	40 %	77 %	14 %	36 %	10 %
SEB	28 %	saknas	13 %	37 %	22 %
Ica Bank	100 %	saknas			
Skandia bank	100 %	95 %			
Handelsbanken	42 %	69 %	31 %	25 %	2 %
Länsförsäkringar bank	86 %	78 %		7 %	7 %

Tabell 6: Kreditriskexponering 2007 i olika kundsegment

Skandia banken lånar inte längre ut till företag utan har positionerat sin utlåning endast till hushåll. Skälet till detta anges dock inte i årsredovisningen. Nordeas utlåning till privatkunder i kategorierna bolån och konsumentlån är nästan oförändrat enligt årsredovisningen. Länsförsäkringar bank har fortfarande en stor andel utlåning till hushåll, och fortsätter att

inrikta sig mot denna sektor. Handelsbanken, Swedbank och SEB har i stort sett oförändrad fördelning mellan år 2006 och 2007.

Kreditriskexponering 2008 i olika kundsegment	Hushåll	varav bolån	Fastigheter	Företag	Övrigt
Swedbank	50 %	saknas	21 %	28 %	1 %
Nordea	38 %	77 %	12 %	40 %	10 %
SEB	25 %	76 %	14 %	40 %	21 %
Ica Bank	100 %	saknas			
Skandia bank	100 %	95 %			
Handelsbanken	39 %	89 %	23 %	23 %	15 %
Länsförsäkringar bank	87 %	77 %		8 %	5 %

Tabell 7: Kreditriskexponering 2008 i olika kundsegment

Ica banken håller fast vid sin linje att endast låna ut till hushåll. Skandiabanken lånar i stort sett endast ut till hushåll. De har under en halv procent utlåning till andra segment än hushåll därför har vi valt att sätta utlåningen till 100 procent. Av kreditriskexponeringen är 95 procent bolån. 2006 uppgav Skandia bank att företagsutlåning stod för 10 procent, men 2008 är utlåningen endast till hushåll. Avvecklingen av företagskrediter har således skett mycket snabbt. Även Länsförsäkringar bank har den största kreditriskexponeringen i hushållen, där hela 77 procent avser bolånekrediter. Av de företagskrediter som Länsförsäkringar bank har står Lantbrukssektorn för i stort sett alla krediter. Detta då Länsförsäkringar bank har valt att specialisera sig på Lantbruksföretagare och vanliga hushåll. Swedbank har 50 procent kreditriskexponering till hushåll och därefter ungefär hälften vardera mellan fastigheter och företag. Kundstockens förändring under perioden är marginell. Nordea har över hälften av kreditriskexponeringen till företag, 38 procent till hushåll där den större delen av dessa är bolånekrediter. Hushållskrediternas andel har minskat sedan tidigare år. Nordea ännu mer noggrann i sin redovisning och redovisar förutom ovanstående även olika kategorier under varje kundsegment. Handelsbanken redovisar stora kreditexponeringar i Holding, investment, försäkringsbolag och fonder. Dessa ingår i företagskrediterna och utgör dryga 25 procent av dessa. SEB redovisar 25 procent i hushåll och 40 procent till företag. Dessa procent har endast marginellt förändrats under perioden. SEB redovisar höga procenttal i kolumnen övrigt under alla tre åren till skillnad från övriga banker, detta beror dock på att i kolumnen ingår bankverksamhet, där SEB har ett stort engagemang.

4.2.4 Osäkra fordringar

Här redovisas de kreditförluster som är osäkra men som inte ännu blivit konstaterade. Osäkra fordringar utgör en faktor för hur kreditförluster i framtiden kan komma att utvecklas. En stor andel osäkra fordringar kommer troligtvis att leda till stora kreditförluster i framtiden medan en mindre andel osäkra fordringar leder till det omvända förhållandet. De osäkra fordringarna avser totalen av såväl den svenska som utländska verksamheten.

Osäkra fordringar i procent	2006	2007	2008
Swedbank	0,07	0,13	0,52
Nordea	0,5	0,3	0,5
SEB	0,22	0,18	0,35
Ica Bank	0,57	0,51	0,5
Skandia bank	0,08	0,02	0,14
Handelsbanken	0,07	0,05	0,17
Länsförsäkringar bank	0,27	0,24	0,29

Tabell 8: Osäkra fordringar i procent

De fyra stora bankerna, Swedbank, SEB och Handelsbanken har under perioden ökat sina osäkra fordringar. Nordea skriver i sin förvaltningsberättelse kreditförlusterna och de osäkra fordringarna utgörs av ett antal mindre och medelstora kreditfordringar och inte från ett fåtal stora kreditfordringar. Nordea redovisar också att ökningen av osäkra fordringar främst har ökat mest sett till låntagarnas hemvist i Baltikum, Ryssland, Danmark och Norge. Skandias osäkra fordringar utgörs i huvudsak av bolånekrediter. 95 procent av Skandias krediter gick till bostadslån 2008. Hos Skandia banken har det skett en ökning av osäkra fordringar igen 2008, efter att det sjunkit 2007. Ica banken och Länsförsäkringar bank har en relativt konstant nivå av osäkra fordringar mellan åren.

4.2.5 Osäkra fordringar i olika geografiska segment

Osäkra fordringar visar i vilka geografiska marknader som banken har redovisat osäkra fordringar under perioden 2006 - 2008. Vi har själva räknat ut procenten i de fall där bankerna valt att redovisa marknaderna i belopp istället för i procent. Detta för att lättare genomföra en jämförelse bankerna emellan. Vi har avrundat till hela procent. I de fall fälten är tomma har banken inte verksamhet på den geografiska marknaden. Redovisar inte banken uppgifterna i årsredovisningen har vi angett detta.

Osäkra fordringar 2006	Swedbank	Nordea	SEB	Ica Banken	Skandia Banken	Handelsbanken	Länsförsäkr. bank
i geografiska segment					Banken	banken	bank
Sverige	65 %	saknas	saknas	100 %	43 %	64 %	100 %
Norge		saknas	saknas		47 %	5 %	
Danmark		saknas	saknas		11 %	24 %	
Finland		saknas	saknas			5 %	
Norden exkl. Sverige		saknas	saknas				
Övriga Europa		saknas	saknas			2 %	
Nordamerika		saknas	saknas				
Baltiska länderna	33 %	saknas	saknas				
Övriga länder	2 %	saknas	saknas				

Tabell 9: Osäkra fordringar 2006 i geografiska segment

Länsförsäkringar bank och Ica banken är endast verksamma på den svenska marknaden, vilket leder till att de osäkra fordringarna kan endast uppstå i Sverige. Skandia banken har en drygt 40 procent i vardera Sverige och Norge. 11 procent av de osäkra fordringarna är knuten till den danska verksamheten. Handelsbanken och Swedbank har huvuddelen av sina osäkra fordringar i Sverige. Swedbank redovisar dock en stor del i de baltiska länderna medan Handelsbanken har en stor andel i Danmark.

Osäkra fodringar 2007	Swedbank	Nordea	SEB	Ica Banken	Skandia	Handels-	Länsförsäkr.
i geografiska segment					Banken	banken	bank
Sverige	31 %	14 %	saknas	100 %	42 %	72 %	100 %
Norge			saknas		58 %	7 %	
Danmark			saknas			11 %	
Finland			saknas			4 %	
Norden exkl. Sverige		80 %	saknas				
Övriga Europa			saknas			6 %	
Nordamerika			saknas				
Baltiska länderna	54 %	2 %	saknas				
Övriga länder	15 %	4 %	saknas				

Tabell 10: Osäkra fordringar 2007 i geografiska segment

Swedbank har minskat sina osäkra fordringar i Sverige jämfört med året innan. Dock har det skett en kraftig ökning i de baltiska länderna. Det har även skett en kraftig ökning i kolumnen övriga världen för Swedbanks del. Handelsbanken har ökat sina osäkra fordringar i Sverige, men minskat sin andel i Danmark. Ökningen har också skett i övriga Europa, vilket för Handelsbankens del avser Storbritannien, vilket är den enda land som Handelsbanken är verksam i övriga Europa.

Osäkra fodringar 2008	Swedbank	Nordea	SEB	Ica Banken	Skandia	Handels-	Länsförsäkr.
i geografiska segment					Banken	banken	bank
Sverige	18 %	11 %	11 %	100 %	45 %	41 %	100 %
Norge			3 %		55 %	11 %	
Danmark			3 %			7 %	
Finland						5 %	
Norden exkl. Sverige		76 %					
Övriga Europa			41 %			11 %	
Nordamerika						25 %	
Baltiska länderna	72 %	7 %	40 %				
Övriga länder	10 %	6 %	2 %				

Tabell 11: Osäkra fordringar 2008 i geografiska segment

Nordea har marginellt förändrat sina osäkra fordringar under perioden, dock med undantaget baltländerna där det skett en ökning. Handelsbanken och Swedbank minskar sina avsättningar för osäkra fordringar under perioden kraftigt i Sverige. Ökningen är dock anmärkningsvärt hög i de baltiska länderna för Swedbanks del. För Handelsbankens del är ökningen mycket kraftig mellan 2007 och 2008 för den nordamerikanska marknaden. 2007 redovisades inga osäkra fordringar i Nordamerika medan 2008 uppgick dessa till 25 procent av Handelsbankens totala osäkra fordringar. En ökning sker avseende övriga länder i de banker som är verksamma där under perioden.

4.2.6 Osäkra fordringar i olika kundsegment

Osäkra fordringar visar i vilka olika kundsegment bankerna har redovisat osäkra fordringar under perioden 2006 till 2008. Vi har själva räknat ut procenten i de fall där bankerna valt att redovisa kundsegmenten i belopp istället för i procent. Detta för att lättare genomföra en jämförelse bankerna emellan. Vi har avrundat till hela procent. I de fall fälten är tomma har banken inte osäkra fordringar i det segmentet. Redovisar inte banken uppgifterna i årsredovisningen har vi angett detta. En hög procentuell siffra visar att ett kundsegment står för en stor del av de osäkra fordringarna, medan en låg siffra visar det omvända. Siffrorna måste dock ställas i relation till utlåningen i respektive kundsegment för att vara relevant. Detta kommer att ske i analysen i nästa kapitel.

Osäkra fordringar 2006 i olika kundsegment	Hushåll	varav bolån	Fastigheter	Företag	Övrigt
Swedbank	20 %	saknas	7 %	73 %	
Nordea	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas
SEB	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas
Ica Bank	100 %	saknas			
Skandia bank	56 %	2 %		44 %	
Handelsbanken	26 %	saknas	33 %	31 %	10 %
Länsförsäkringar bank	77 %	saknas		23 %	

Tabell 12: Osäkra fordringar 2006 i olika kundsegment

Ica banken vänder sig enbart till hushållen därav kan deras osäkra fordringar endast uppstå i den kolumnen. Skandia banken redovisar att 56 procent av deras osäkra fordringar avser hushållen mot 44 procent i företagen. Värt att notera är dock att endast 2 procent av de osäkra fordringarna utgörs av bolån till hushållen. Länsförsäkringar bank noterar 77 procent hos hushållen och 23 procent hos företagen, då nästan uteslutande lantbruksföretag. Handelsbanken har en relativt jämn fördelning av sina osäkra fordringar mellan hushållen, företagen samt fastigheter. Swedbank har hela 73 procent av sina osäkra fordringar i företagen, medan hushållen utgör 20 procent. Nordea redovisar inte osäkra fordringar 2006 i olika kundsegment.

Osäkra fordringar 2007 i olika kundsegment	Hushåll	varav bolån	Fastigheter	Företag	Övrigt
Swedbank	27 %	saknas	23 %	50 %	
Nordea	28 %	25 %	6 %	66 %	
SEB	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas
Ica Bank	100 %	saknas			
Skandia bank	100 %	17 %			
Handelsbanken	29 %	saknas	21 %	45 %	5 %
Länsförsäkringar bank	74 %	26 %		26 %	

Tabell 13: Osäkra fordringar 2007 i olika kundsegment

SEB redovisar inte var deras osäkra fordringar uppstår under 2006 och 2007. Detta görs först 2008. Swedbank har minskat sina osäkra fordringar för företagen, medan däremot fastigheternas osäkra fordringar kraftigt har ökat under 2007. För Handelsbankens del har företagens osäkra fordringar ökat. Endast en mycket marginell förändring har skett för Länsförsäkringar banks del. Dock redovisar de 2007 hur stor andel av hushållens osäkra fordringar som utgörs av bolån.

Osäkra fordringar 2008 i olika kundsegment	Hushåll	varav bolån	Fastigheter	Företag	Övrigt
Swedbank	22 %	saknas	32 %	46 %	
Nordea	26 %	31 %	9 %	63 %	2 %
SEB	23 %	59 %	35 %	39 %	3 %
Ica Bank	100 %	saknas			
Skandia bank	100 %	63 %			
Handelsbanken	16 %	saknas	22 %	35 %	27 %
Länsförsäkringar bank	85 %	33 %		15 %	

Tabell 14: Osäkra fordringar 2008 i olika kundsegment

Handelsbankens osäkra fordringar avseende hushållen minskar sedan 2007. Swedbanks andel avseende hushållen är oförändrad under perioden 2006 till 2008, företagens andel har minskat under perioden medan däremot har fastighetsförvaltningens osäkra fordringar skjutit kraftigt i höjden. Även fastigheternas andel hos Nordea har ökat dock inte till lika stor del som Swedbanks.

4.2.7 Bolån till hushåll

Bolån till hushåll i olika geografiska segment visar i vilket land bankernas privatkunder har sin hemvist. Stor procentuell siffra i ett enskilt land gör att banken har en stor andel av sina bolånekunder i ett visst land. En låg andel tyder på ett litet antal bolånekunder i ett visst land. Siffran visar även hur stor andel av bankens bolånekunder som finns i Sverige. Redovisar inte banken uppgifterna i årsredovisningen har vi angett detta.

Bolån till hushåll i geografiskt segment	Sverige	Norge	Danmark	Finland	Övriga Europa	Nordamerika	Balt. länderna
Swedbank	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas
Nordea	25 %	18 %	27 %	25 %	2 %	0 %	3 %
SEB	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas
Ica Bank	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas
Skandia bank	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas
Handelsbanken	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas
Länsförsäkringar bank	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas

Tabell 15: Bolån till hushåll i geografiskt segment

Redovisning av bolån till hushåll i olika geografiska segment av bankernas utlåning saknas i de flesta banker. I Nordea är andelen bolån relativt lika i de nordiska länderna. Nordea har endast en liten del, 3 procent, bolånekunder i de baltiska länderna.

4.2.8 Belåningsgrad

Tabellen nedan visar bolåneexponeringen mot privatpersoner och små/medelstora företag. En hög belåningsgrad utgör en högre risk för banken genom att sannolikheten för att kunden inte kan betala ökar, vilket i sin tur kan leda till kreditförluster för banken. En låg belåningsexponering minskar risken för kreditförluster för banken. Redovisar inte banken uppgifterna i årsredovisningen har vi angett detta.

Belåningsgrad mot privatkunder & små/medelstora ftg	< 50 %	50 - 70 %	70-80 %	80 - 90 %	> 90 %
Swedbank	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas
Nordea	34 %	30 %	27 %	5 %	4 %
SEB	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas
Ica Bank	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas
Skandia bank	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas
Handelsbanken	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas
Länsförsäkringar bank	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas

Tabell 16: Belåningsgrad mot privatkunder & små/medelstora ftg

Redovisning av belåningsgraden i bankerna saknas i de flesta banker. Nordea är den enda av våra banker som redovisar dess belåningsgrad. Hos Nordea ligger 91 procent av dess kunder i en belåningsgrad under 80 procent. Hela 34 procent av kunderna ligger i en belåningsgrad på under 50 procent. 9 procent av kunderna ligger i en högre belåningsgrad än 80 procent.

4.2.9 VD:ns ord

Nedan redogör vi för hur Vd:n ser på sin egen bank under perioden 2006 till 2008. Detta redovisas för att se om det skett någon förändring under åren beroende på finanskrisen i hur ledningen har agerat och tänkt. Detta är viktigt utifrån den forskning som vi har redogjort för under referensramen, som visar att investerare främst använder Vd:s ord som grund för en eventuell investering eller ej. Redovisningen sker nedan bankvis.

Swedbank

I årsredovisningen 2006 redogör Swedbank mer på ett allmänt sätt om kreditrisker. Bankens egna kreditriskvärderingssystem och de enskilda kreditriskerna som banken har betonas inte. Swedbank väljer att lyfta fram att en allt större del av deras kreditportfölj (15 procent år 2006) men alltmer betydande del av utlåning, utgörs av bankverksamhet i Estland, Lettland, Litauen och Ryssland. Årsredovisningen 2007 redogör banken på ett allmänt sätt om de nya kapitaltäckningsregler som införts i banker under 2007. I årsredovisningen 2008 betonas kreditportföljen och riskhanteringen i banken på ett utförligt sätt samt sättet hur man klassificerar och mäter riskerna internt. I samtliga årsredovisningar under avsnittet framkommer att Swedbanks utlånings risker till privatkunder klassificeras i låga riskklasser. Utlåning till företag har ett bredare spann och är mer koncentrerat till ett mitten segment i riskklassificering.

Nordea

Nordeas vd talar mellan åren 2006 – 2007 om finansiell expansion, tillväxt strategier och målet om att bli nordens ledande bank. Trots finanskrisen 2008 jämför Nordea sin goda ställning med andra europeiska banker, men förtydligar också spåren av finanskrisen kommer att finnas kvar ett tag framöver. Och påverka företaget internt som externt på marknaden.

SEB

I Vd:s ord lyfter SEB fram 2008 att det funnits förväntningar på att inte subprimekrisen i USA skulle sprida sig till Sverige och övriga marknader. Det talas mycket om att kreditmarknaden har försämrats markant, men att SEB har goda affärer och rörelseintäkter trots problemen. SEB har även genomfört kapitalstärkande åtgärder och står väl rustade. År 2006 och 2007 skriver SEB om marknadstillväxt och positionering.

Ica Bank

Ica banken saknar Vd:s ord i årsredovisningen.

Skandia Bank

Skandias Vd ord talar om en stabilställning med nya tillströmmande kunder under 2008. Ett lågt risktagande som beror på att Skandia banken finansierar sin utlåning med inlåning. En lättsam hållning med kundfokus är genomgående i Vd:s ord åren mellan 2006-2008.

Handelsbanken

I Vd:s ord 2008 läggs stort fokus på förtroende för Handelsbanken samt att de lägger stor vikt vid att ha nöjda kunder. Vd:n försäkrar att banken är finansiellt stark och försiktiga i sin kreditgivning. Tidigare år har Vd:s ord handlat mer om bankens produkter och tjänster samt deras expansion på den finansiella marknaden. Detta återkommer dock inte i årsredovisningen 2008.

Länsförsäkringar Bank

I Vd ord talar Vd:n om Länsförsäkringar bank som en stabil och trygg bank som inte berörs av den kris som råder i världen just nu. 2008 var bankens bästa år. Länsförsäkringar bank är en utmanare och konkurrent till de stora bankerna som leder den svenska marknaden och talar i sina årsredovisningar om konkurrensen. Länsförsäkringar bank talar även om att även om det råder ett hårdare klimat på bostadsmarknaden, kommer de fortsätta att utmana konkurrenterna på bostadsmarknaden.

5. Analys

I kapitlet analyseras de resultat som vi fått fram under studien. I analysen presenteras helheten av bankernas årsredovisningar.

Som tabell 1 visar kan vi se att bankerna har under perioden ökat sina kreditförluster. Undantaget är Länsförsäkringar bank som redovisar samma siffror under de tre åren. Ica banken har däremot minskat sina kreditförluster under perioden. Samma utveckling kan ses i tabell 8 när vi analyserar redovisade osäkra fordringar. Länsförsäkringar bank redovisar en mycket marginell ökning och Ica banken redovisar i stort sett oförändrade osäkra fordringar under perioden 2006 till 2008. Övriga banker redovisar markant ökade reserveringar av osäkra fordringar.

5.1 Geografiska segment

Tabellerna 2-4 Kreditriskexponering i geografiska segment visar att Swedbank, Handelsbanken, Ica banken och Länsförsäkringar bank som har Sverige som hemmamarknad och valt att profilera sig till denna marknad. Ica banken och Länsförsäkringar bank är enbart verksamma på den svenska marknaden. Medan Handelsbanken och Swedbank har större delen av sin kundbas på den svenska marknaden. Utöver den svenska marknaden är Handelsbanken främst verksam i de övriga nordiska länderna medan Swedbank har valt att profilera sig i de baltiska länderna. Nordea har sin hemmamarknad i de nordiska länderna med en relativt jämn fördelning sinsemellan. SEB:s kreditportfölj är annorlunda jämfört med de andra bankerna. SEB har en stor marknad i Sverige men också stora andelar i Tyskland och de baltiska länderna. Tabellerna visar att bankerna under perioden 2006 till 2008 har en kreditportfölj som har god spridning geografiskt. Bankerna väljer att hålla sig på sina etablerade marknader och förändrar sin utlåning på de geografiska marknaderna marginellt under perioden. De undantag som visar sig vid analysen är att SEB valt att minska sitt engagemang i övriga länder till förmån för den svenska marknaden. Skandia banken har avvecklat sin verksamhet i Danmark och valt att koncentrera sin utlåning till den norska marknaden. Vi ser att bankerna är väl diffrensierade och väljer att behålla sina marknadsandelar även under oroligare tider, såsom finanskriser.

Tabellerna 9-11 Osäkra fordringar i geografiska segment visar tydligt att de banker som har utlåning i de baltiska länderna samt Nordamerika redovisat mycket kraftiga öknings av osäkra fordringar. Swedbank redovisar exempelvis en ökning från 33 procent i de baltiska länderna 2006 till 72 procent 2008. Handelsbanken ökar sina osäkra fordringar i Nordamerika från 0 procent 2007 till 25 procent 2008. Andelen osäkra fordringar i Sverige har under samma period minskat i stort sett i alla banker under perioden. Dessa för oss mycket viktiga uppgifter redovisar inte Nordea och SEB tidigare år.

En analys av osäkra fordringar i olika geografiska segment och kreditriskexponeringen i olika geografiska segment visar de banker som har Sverige som hemmamarknad har klarat sig mycket bra, trots att de totala kreditförlusterna har ökat mycket kraftigt under perioden. De banker, Swedbank och Handelsbanken som däremot har utlånat mycket i de baltiska länderna och Nordamerika redovisar en mycket stor andel osäkra fordringar i förhållande till kreditriskexponeringen i samma länder.

5.2 Kundsegment

Genom att studera tabellerna 5-7 Kreditriskexponering i olika kundsegment kan vi se att bankerna har valt olika fokus under perioden avseende kunder. Nordea och SEB har ökat sin utlåning till företag medan Skandia banken valt att helt avveckla sin företagsdel. Handelsbanken har utökat sin kreditriskexponering mot fastighetsförvaltning. Övriga banker har marginellt förändrat sin kreditriskexponering mot olika kundsegment. Av kreditriskexponeringen mot hushåll visar analysen att huvuddelen utgörs av bolån och säkerhet i fastighet. Swedbank och Ica banken är de enda bankerna som inte redovisar hur stor del av utlåningen till hushåll som utgörs av bolån.

Tabellerna 12-14 Osäkra fordringar i olika kundsegment visar att det skett en minskning av osäkra fordringar i företagsdelen, minskningen är dock liten i alla fall utom Skandia bankens. Men detta förklaras av att Skandia banken under perioden helt valt att avveckla företagsutlåningen. Swedbank redovisar kraftiga öknings av osäkra fordringar i kundsegmentet fastigheter medans Handelsbanken redovisar minskningar i samma segment. Förklaringen till detta kan vara att enskilda större exponeringar inom segmentet i respektive bank påverkar de osäkra fordringarna. Redovisningen av osäkra fordringar i kundsegmentet hushåll visar marginella förändringar eller en liten minskning. Nordea redovisar inte osäkra fordringar i såväl geografiskt- som kundsegment för 2006 och SEB redovisar inte osäkra fordringar i kundsegment vare sig för 2006 och 2007. Detta har påverkat vår möjlighet att analysera dessa banker avseende dessa moment.

En analys av osäkra fordringar i olika kundsegment och kreditriskexponeringen i olika kundsegment visar det sig att hushållens andel av osäkra fordringar är låg i förhållande till den totala kreditriskexponeringen. Analysen visar att kundmässigt är bankerna trögrörliga. Det tar tid att etablera ett förtroende i såväl ett kundsegment som på en geografisk marknad, vilket gör det svårt att ändra förhållanden i bankens kreditriskexponering. En stor andel i samtliga banker utgörs av kreditriskexponering mot hushåll och bolån. Detta kundsegment utgör en stabil kapitalbas i bankerna, då bolån utgör en låg riskklass. En stabil kapitalbas möjliggör för bankerna att ta större kreditrisker i andra segment.

När vi tittar på tabellerna 12-14 Osäkra fordringar i olika kundsegment visar det sig att flera banker inte redovisar hur stor del av de osäkra fordringarna till hushåll som utgörs av bolånekrediter. Detta är borde redovisas på ett tydligt sätt i årsredovisningarna. Under vår undersökta period har dock fler banker börjat att redovisa denna uppgift. Då flera av bankerna inte redovisar detta har vi svårt att analysera de osäkra fordringarna till hushållen. Vi ser dock i de fall bankerna redovisar dessa uppgifter, att av de osäkra fordringarna som kan hänföras till kundsegmentet hushåll utgör endast en mindre del bolånekrediter. Om vi analyserar bolånekrediterna i förhållande till tabellerna kreditriskexponering i olika kundsegment och osäkra fordringar i olika kundsegment kan vi tydligt se att det inte är bolånekunderna som orsakar bankernas kreditförluster.

I tabell 15 och 16 visar det sig att Nordea är den enda bank som går djupare in i kundsegmentet hushåll och redovisar bolån till hushåll i geografiskt segment och belåningsgraden av dessa. De här tabellerna visar tydligt det vi sett tydligt i hela vår studie att bankerna utelämnar viktig information. En för vår del viktig information som bankerna inte redovisar är var kreditförlusterna faktiskt uppstår. Bankerna redovisar endast var de osäkra fordringar är lokaliserade.

5.3 Hur redovisas informationen till intressenterna?

Årsredovisning handlar så mycket mer, än att analysera enskilda siffror. Helhetsintrycket av bankens redovisning i form av text och innehåll är det väsentligaste. Främst presenterar bankerna den information och redovisning som de vill lyfta fram i Vd:s ord. Vår analys visar att bankerna väljer att lyfta fram och presentera den information som är till gagn för bankens ställning till dess intressenter. Analysen visar att bankerna presenterar information på olika sätt beroende på omvärlden och marknaden. Informationen varierar kraftigt emellan åren beroende på dessa faktorer.

Detta märks främst vid vår analys genom att bankerna år 2006 i Vd:s ord talar om expansion, nya marknadsetableringar samt ökad tillväxt. Bankerna talar inte om kreditexponeringar och risktagande i någon större utsträckning, mer än i allmänna ordalag. År 2008 läggs ett stort fokus på risktagande och förebyggande av kreditförluster. Bankerna redovisar interna arbetsmetoder för att minska kreditförlusterna. Bankerna framställer sig som ansvarstagande och en bank som intressenterna kan lita på. Bankerna tonar ner tidigare och kreditförlustgivande marknadsetableringar.

Detta mönster syntes tydligast hos Swedbank. Banken har som vi tidigare redogjort för, under perioden gjort stora kreditförluster i de baltiska länderna. Vid vår analys av årsredovisningarna visade det sig att banken 2008 gjort allt för att dölja detta. Såväl i Vd:s ord som i presentationen av styrelsen. Banken går till och med så lång som att förändra presentationen av styrelse och ledningsgrupper. Tidigare år redovisades styrelsen samt ledningsgrupper i olika geografiska segment. Ledningsgruppen för den svenska och den baltiska marknaden presenterades med namn och bild. 2008 redovisas inte längre ledningsgruppen i geografiskt segment utan endast styrelsen.

Swedbanks ordförande lägger istället mycket fokus på det faktum att finanskrisen eskalerade på ett häpnadsväckande sätt och att de amerikanska myndigheterna genom att de tillät Lehman Brothers att gå i konkurs spred krisen i världen. Han betonar också Sverige har ett helt annat utgångsläge för att klara krisen genom olika garanti och räddningspaket. Man belyser också Swedbanks finansiella styrka genom att berätta att styrelsen vidtagit åtgärder för att stärka bankens kapitalbas genom nyemission och genom att inte det under 2008 skett någon utdelning till aktieägarna. I årsredovisning lyfts det fram som något positivt att man stärker sin kapitalbas. Att banken stärker sin kapitalbas är positivt, men i verkligheten är det ju så att banken tvingats till detta. Att banken inte genomför någon utdelning till aktieägare och dessutom tvingas till en nyemission lyfts fram som något positivt, medan det egentligen är en kraftig negativ signal till intressenterna.

Analysen visar att bankerna presenterar information på olika sätt beroende på omvärlden och marknaden. Informationen varierar kraftigt mellan åren beroende på dessa faktorer. Analysen visar på stora brister i uppställningen av väsentlig information. Bankerna redovisar informationen på olika ställen i årsredovisningarna, vilket medför att intressenterna inte lätt kan lägga årsredovisningarna intill varandra och jämföra informationen. Detta påverkar jämförbarheten, relevansen och tillförlitligheten till bankernas årsredovisningar.

6. Slutsatser och slutdiskussion

Detta avslutande kapitel knyter an till det inledande kapitlet. I detta kapitel kommer vi att besvara uppsatsens frågeställning i vilket kundsegment uppstår och hur redovisas bankernas kreditförluster i årsredovisningarna under finanskrisen 2008? Vi diskuterar även om kreditförlusterna är hänförliga till bolånemarknaden. Förslag på fortsatta studier i ämnet utifrån idéer och tankar under arbetets gång presenteras avslutningsvis.

6.1 I vilket kundsegment uppstår och hur redovisas bankernas kreditförluster i årsredovisningarna under finanskrisen 2008?

Vi kan genom vår studie konstatera att det är i de utländska segmenten som kreditförlusterna främst uppstår. Framför allt i de baltiska länderna och Nordamerika har de banker som varit verksamma drabbats av kreditförluster. Den svenska marknaden har klarat finanskrisen mycket bra. Vi har använt oss av osäkra fordringar i vår studie pga. att det inte i årsredovisningen går att finna var en konstaterad kreditförlust har uppstått. Detta anser vi vara en mycket stor brist i informationen till intressenterna. Det är ytterligare försvårande för intressenter att bankerna inte heller redovisar osäkra fordringar på ett tillfredställande sätt. De osäkra fordringarna kan användas som en riktlinje för att kunna analysera var de framtida kreditförlusterna troligtvis kommer att uppstå. De osäkra fordringarna på den svenska marknaden har under vår undersökta period minskat i de undersökta bankerna trots att de osäkra fordringarna totalt sett har ökat under perioden. Vår studie visar att en stor andel av de osäkra fordringarna finns i gruppen företag och inte i den privata sektorn.

Bankerna redovisar kreditförluster i årsredovisningarna som en post i resultaträkningen, men hur denna går det inte att härleda var kreditförlusterna har uppstått och i vilket segment som orsakat denna. Bankerna väljer i stället att redovisa sin kreditriskexponering och osäkra fordringar i geografiskt och kundsegment. Bankerna väljer att lägga fokus på framtida antaganden och inte på historiska fakta. Vi kan genom vår studie se att bankerna väljer att redovisa enskilda år utan att redovisa helheten.

Detta medför att de kvalitativa egenskaperna för intressenterna påverkas på ett negativt sätt. Årsredovisningens relevans innebär att den skall vara väsentlig och användbar vid beslut samt leda till bättre måluppfyllnad för intressenterna. Med relevans menas också att den skall medverka till feedback och kontroll. Genom att bankerna enbart lägger fokus på framtida utfall möjliggör detta att intressenterna inte kan få information som leder till att medverka till kontroll och feedback. För att uppnå relevans i årsredovisningarna borde bankerna även redovisa kreditförlusterna i olika segment.

På den berättande delen i bankernas årsredovisningar kan tillförlitligheten, validiteten och jämförbarheten ifrågasättas då årsredovisningarna skiljer sig mellan åren och bankerna emellan. Vår analys visade att bankerna väljer att vinkla sin information kraftigt mellan åren. Bankens information till intressenterna är subjektiv och inte neutral. Särskilt i de berättande delarna som Vd:s ord väljer man andra fokus i finanskriser, vilket visar att informationen är subjektiv och inte neutral. Detta kan medföra att investerare kan ledas att fatta ett felaktigt beslut. Särskilt då det i undersökningar visat att de berättande delarna har stor inverkan på investerares beslut. Förvaltningsberättelsen utgör en betydande del i en årsredovisning. De

förtydligande bankerna vill lägga fram finns oftast i förvaltningsberättelsen. Eftersom informationen finns i förvaltningsberättelsen är det också den delen som investerarna väljer att titta i. Under vår egen studie använde vi oss till stor del av detta avsnitt för att finna den information vi sökte.

Bankerna informerar att de är strikta i sin kreditbedömning och att de tar ett samhällsansvar. Bankerna lägger stort fokus på att de är återhållsamma i sin kreditgivning och har en välbalanserad kreditportfölj. Vi och andra intressenter kan analysera kreditportföljen, men insynen i bankerna saknas vilket medför att det inte går att kontrollera om de är så återhållsamma och strikta i sin kreditbedömning som de utger sig för att vara. Brister i kreditbedömning i kombination med stort risktagande har tidigare bidragit till stora kreditförluster i samhället, vilket på längre sikt riskerar att underminera hela samhällsstrukturen och bankernas funktion i samhället.

En så viktig uppgift som bankens kreditförluster borde tydligt framkomma i årsredovisningarna. Det har under vår studie visat sig att bankerna har många brister i att redovisa kreditförluster. Bankerna redovisar endast lagstadgade krav i resultaträkningarna. Därutöver skiljer sig sätten att redovisa kreditförluster, vilket påverkar de kvalitativa egenskaperna till intressenterna.

6.2 Är kreditförlusterna hänförliga till bolånemarknaden?

Det har under vår studie också framkommit att hushållens andel av de osäkra fordringarna inte är så stor i förhållande till kreditriskeponering. Av bankernas osäkra fordringar utgör inte hushållens bolån någon stor andel. Vi kan av detta dra slutsatsen att vi inte kan i årsredovisningarna utläsa var kreditförlusterna uppstår och vilket kundsegment som orsakar dessa. Dock kan vi konstatera att det inte är kundsegmentet hushåll som orsakar bankernas osäkra fordringar. De osäkra fordringarna kan inte heller hänskjutas till den svenska bolånemarknaden.

Vår bedömning är att hushållen och bolånekunderna troligtvis inte orsakar banker stora kreditrisker. Därigenom riskerar EU – kommissionens förslag att slå mot fel kundsegment och få andra effekter än vad som var avsett. Sannolikt kommer EU - kommissionens förslag inte få de avsikter som var tänkt. Förslaget var ett försök att reglera och påverka bankernas kreditbedömningar och minska risken för finanskriser. Förslaget riskerar i sin nuvarande form att slå mot fel kundsegment med de nackdelar detta medför för såväl privatpersoner som samhället i stort. Vi ser en tendens till att marknaderna inom EU inte är jämförbara, vilket bör förleda att det fortfarande borde finnas möjligheter att på nationell nivå besluta om relevanta regleringar för att minska risken för bankkriser.

6.3 Förslag till fortsatta studier

Vår studie har gett oss flera intressanta uppslag att fortsätta att forska i. Det hade varit intressant att genomföra en studie under en längre tids period för att se om det finns ett system i bankernas sätt att redovisa kreditförluster. Det hade även varit intressant att se hur denna finanskrisen kommer att utvecklas och om kreditförlusterna fortsätter att öka i de geografiska segment som vi sett tendenser till i denna studie. En svårighet som vi stött på i vår studie har varit att det inte i årsredovisningarna framgår tillräckligt detaljerat var kreditförlusterna uppstår. Det hade varit intressant att genomföra en liknande studie med djupintervjuer eller observation som forskningsmetodik för att på detta sätt få tag i mer detaljerad information.

7. Källförteckning

Tryckta källor

Alvesson Mats, Sköldberg Kaj, Tolkning och reflektion Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod, (2008) Danmark: Studentlitteratur

Artsberg Kristina, (2003) Redovisningsteori, -policy och -praxis Malmö: Liber Ekonomi

Bell Judith, (2000) Introduktion till forskningsmetodik Lund: Studentlitteratur

Broomé, Elmér, Nylén (1995) Kreditgivning till företag, Lund: Studentlitteratur

Eklund Klas, (1993) Vår ekonomi En introduktion till samhällsekonomin, Slovenia: Tiskarna pravice

Eklund Klas, (2005) Vår Ekonomi en introduktion till samhällsekonomi, Nordstedts Akademiska Förlag

Falkman Henric, (2002) Bankrörelse, Risker och hantering i banker, Norstedts juridik AB, Tryck Elanders Gotab: Stockholm

Falkman Pär, (2000) Teori för redovisning Lund: Studentlitteratur

Funered Urban E, (1994) B Bankernas risktagande, Lund: Studentlitteratur

Gellerstedt Martin, (2009) Lite grundläggande forskningsmetodik, Kompendium Högskolan Väst

Jonäll Kristina, Textanalys av VD-brev – med fokus på ansvar och öppenhet, Licentiatuppsats Handelshögskolan Göteborg

Lindgren Håkan, Wallander Jan, Sjöberg Gustaf, (1994) Bankkrisen Rapporter Bankkriskommittén, Stockholm: Norstedts tryckeri AB

Lönnqvist Rune, (2006) Årsredovisning i aktiebolag och koncerner, Lund: Studentlitteratur

Magne Holme Idar, Krohn Solvang Bernt, (1991) Forskningsmetodik Om kvalitativa och kvantitativa metoder, Lund: Studentlitteratur

Nilsson Stellan, (2002) Redovisningens normer och normbildare Lund: Studentlitteratur

Norberg Claes, (1991) Reglering och beskattning av banker, Uppsala: Iustus Förlag

NUTEK (1993) Riskbedömning – bankers riskbedömning vid kreditgivning till nystartade företag, En rapport från riskbedömningsprojektet

Patel Runa, Davidsson Bo, Forskningsmetodikens grunder, (2003) Lund: Studentlitteratur

Samuelson Lars, Östman Lars, (1993) Redovisningens roller, Stockholm: Graphic Systems AB,

Sandberg Nils-Eric m.fl. (2005) Vad kan vi lära av kraschen? Finland: WS Bookwell

Smith Dag, (2000) Redovisningens språk Lund: Studentlitteratur

Svedbom Anna, (2009) Dyrare bolån med EU-förslag, Dagens industri, 19 september

Årsredovisningar

Handelsbanken årsredovisningar 2006 – 2008, www.handelsbanken.se

Ica Banken årsredovisningar 2006 – 2008, www.icabanken.se

Länsförsäkringar Bank årsredovisningar 2006 – 2008, www.lansforsakringar.se

Nordea årsredovisningar 2006 – 2008, www.nordea.se

SEB årsredovisningar 2006 – 2008, www.seb.se

Skandia årsredovisningar 2006 – 2008, www.skandiabanken.se

Swedbank årsredovisningar 2006 – 2008, www.swedbank.se

Internet

Rosén Hans, (2008). Så funkar finanskrisen (Elektronisk) Dagens nyheter, 18 september

Tillgänglig: <http://www.dn.se/ekonomi/sa-funkar-finanskrisen-1.656631>

(2009-10-23)

Nyberg Lars, (2007). Oron på de finansiella marknaderna (Elektronisk) Sveriges riksbank

22 november Tillgänglig: <http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=26246>

(2009-10-21)

Almgren Jan, (2008) Häng med i finanskrisens alla svängar. (Elektronisk) E24, 10 oktober

Tillgänglig: http://www.e24.se/branscher/bankfinans/artikel_777413.e24 (2009-10-23)

Wickman – Parak, Barbro (2008) Finanskrisen ur ett centralbanksperspektiv, (Elektronisk) Bankföreningens årsmöte, 12 november

Tillgänglig: <http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=29561> (2009-10-20)

Finanskrisen for dummies, (2008) (Elektronisk)

Tillgänglig:

http://www.e24.se/branscher/bankfinans/artikel_708487.e24?service=slideshow

(2009-10-20)

Eu-nytt Senaste nytt om internationella regleringar, (2009) Bankföreningen, (Elektronisk) publicerad september

Tillgänglig: [http://www.bankforeningen.se/web/bfmm.nsf/lupGraphics/EU-Nytt%20September%202009.pdf/\\$file/EU-Nytt%20September%202009.pdf](http://www.bankforeningen.se/web/bfmm.nsf/lupGraphics/EU-Nytt%20September%202009.pdf/$file/EU-Nytt%20September%202009.pdf)

(2009-11-03)

Banker i Sverige (2008) Svenska Bankföreningen november, Faktablad om svensk bankmarknad, Tillgänglig www.bankforeningen.se (2009-10-27)

Svensson Johannes, Finansinspektionen, Kreditrisk – Schablonmetoden, (Elektronisk)

Tillgänglig: http://www.fi.se/Templates/Page_8203.aspx (2009-11-17)

Riksbanken, Likviditetsrisk i banksystemet, finansiellstabilitet 1/2008

http://www.riksbank.se/upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Artiklar_FS/fs0801_sv_artikel1.pdf

Högskolan Väst
Institutionen för ekonomi och informatik
461 86 Trollhättan
Tfn 0520-22 30 00 Fax 0520-22 30 99
www.hv.se